

FÖLDRAJZ

ALAPELVEK, CÉLOK

A Földünk – környezetünk m veltségi terület megismerteti a tanulókat a sz kebb és tágabb környezet természeti és társadalmi-gazdasági jellemz ivel, folyamataival. El segíti, hogy reális kép alakuljon ki bennük nemzeti értékeinkr l, a magyarság világban elfoglalt helyér l, hazánk természeti, társadalmi-gazdasági adottságairól, jellemz társadalmi-gazdasági folyamatairól, valamint az európai integrációban betöltött szerepér l. Megismerteti – lehet ség szerint a gyakorlatban – a sz kebb és a tágabb természeti és társadalmi környezetben való tájékozódás, eligazodás alapvet eszközeit és módszereit. Vizsgálódásának középpontjában a természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok, jelenségek, valamint napjaink eseményei állnak. Valamennyit a társadalom szemszögéb l mutatja be a természet-, a társadalom- és a környezettudományok vizsgálódási módszereinek alkalmazásával.

A Földünk – környezetünk m veltségi terület tartalmainak feldolgozása során fejl dik a tanulók földrajzi-környezeti gondolkodása, helyi, regionális és globális szemlélete. Megértik, hogy a természet egységes egész; a Föld egységes, de állandóan változó rendszer, amelyben az ember természeti és társadalmi lényként él, és ez megköveteli az er forrásokkal való ésszer gazdálkodást. A m veltségi terület minden jelenséget és folyamatot tér- és id beli változásában, fejl désében mutat be, megláttatva azok okait és lehetséges következményeit is. Így fokozatosan kialakulhat a tanulók felel s magatartása a sz kebb és a tágabb természeti, illetve társadalmi környezet iránt. A globalizálódó gazdasági, társadalmi és környezeti folyamatok értékelésével lehet vé válik, hogy a tanulók megismerjék az emberiség egész bolygónkra kiterjed természetátalakító tevékenységét, valamint az ebb l fakadó, szintén világméret természeti és társadalmi problémákat. Az elsajátított ismeretek és a felismert összefüggések alapján érthet vé válnak azok az új kihívások, amelyek a XXI. század elején átszabják a hagyományos gazdaság kereteit, s amelyek érdekellentéteket okozhatnak, társadalmi változásokat gerjeszhetnek a világ korábban egymástól elzárt térségeiben, társadalmaiban.

A m veltségi terület tartalmi elemeinek feldolgozása a sz kebb és tágabb környezetünkr l megszerzett ismeretek b vítése mellett nagymértékben hozzájárul a tanulók képességeinek fejl déséhez. A különféle szóbeli és írásbeli ismeretközvetít , illetve értékelési módszerek alkalmazásával segíti az anyanyelvi kommunikáció fejl dését. Az Európai Unió, valamint a távoli országok természeti és társadalmi-gazdasági sajátosságainak bemutatásával hozzájárul a nyitott és befogadó magatartás kialakulásához, felkelti az igényt az eltér kultúrák megismerése, a következ nemzedékek számára történ meg rzése iránt. Mindezzel hozzájárul a felel s és tudatos környezeti magatartáshoz.

A természeti, a társadalmi-gazdasági és a környezeti folyamatokban megfigyelhet kölcsönhatások feltárásával a m veltségi terület tartalmainak feldolgozása hozzájárul a korszer természettudományi szemlélet és gondolkodásmód kialakulásához. Szüntelenül változó és globalizálódó világunk természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatainak megismeréséhez, megértéséhez elengedhetetlen a folyamatos tájékozódás, az

információszerzés és a nyitott gondolkodás. Ezért a megnevezett tartalmi elemek elsajátítása elképzelhetetlen a tanulók kezdetben még irányított, majd egyre önállóbbá váló információszerző tevékenysége nélkül. Így a tanítási-tanulási folyamatban nagy hangsúlyt kap az információszerzés- és feldolgozás képességének fejlesztése, különös tekintettel a digitális világ nyújtotta lehetőségek felhasználására. Hazánk és a világ társadalom-földrajzi jellemzőinek bemutatásával fejlődik a tanulók szociális és állampolgári kompetenciája. Napjaink társadalmi-gazdasági folyamatainak megismerése nagymértékben hozzájárul a gazdasági élet eseményeiben történő eligazodáshoz, az aktív, kreatív, a körülményekhez rugalmasan alkalmazkodó és vállalkozó-képes állampolgárrá váláshoz.

A Földünk – környezetünk természeti területben megfogalmazott célkitűzések, fejlesztési feladatok és az azokhoz kötődő tartalmak elsajátítása az 5. évfolyamon kezdődik, mert az oktatás alapozó szakaszában nem a szaktudományi ismeretek elkülönítésén van a hangsúly, hanem alapvetően a természettudományi (illetve részben a társadalom- és a környezettudományi) kapcsolatok megértésén. Ezért a természeti terület tartalmi és képességfejlesztési alapozása az 1–4. évfolyamon az Ember és természet természeti terület keretében megfogalmazottak alapján történik. Az 5–6. évfolyamra vonatkozó követelményrendszer már nemcsak az Ember és természet természeti terület megnevezésű terület megfelelő fejlesztési területeihez is szervesen kapcsolódik. E kapcsolatok is hangsúlyozzák a Földünk – környezetünk természeti terület integráló jellegét, valamint a természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti jelenségek, folyamatok összefüggéseinek megvilágításában és kölcsönhatásainak feltárásában betöltött alapvető szerepét.

FEJLESZTÉSI FELADATOK

1. Tájékozódás a földrajzi térben
2. Tájékozódás az időben
3. Tájékozódás a környezet anyagairól
4. Tájékozódás a környezet kölcsönhatásairól
5. Tájékozódás a hazai földrajzi, környezeti folyamatokról
6. Tájékozódás a regionális és a globális földrajzi, környezeti folyamatokról

KÖZM. TERÜLETI TARTALMAK

A Földünk – környezetünk természeti terület tartalmi alapozása az 1–4. évfolyamon az Ember és természet természeti terület keretében megfogalmazottak szerint történik.

7–12. évfolyam

1. A tér és ábrázolása

1.1. Téregységek

- Személyes tér. A földrajzi tér.
- Térhierarchia.

1.2. Térábrázolás

- Térrajz, útvonalrajz, térképvázlat; úti- és helyszínrajz.
- Térképi ábrázolás.
- Térképfajták.
- Keres hálózat és földrajzi fókálózat.

2. Az id

2.1. Id egységek

- A napi, az évi, a történeti és a földtörténeti id egységek.
- Földtani és földrajzi folyamatok id léptéke, id tartama példák alapján.

2.2. Id rend

- Ciklikus és lineáris irányú folyamatok, földtörténeti események id rendje regionális példák alapján.

3. A természeti környezet és jelenségei

3.1. Anyagok, anyagi rendszerek.

- Ásványok és kzetek, nyersanyagok és energiahordozók, illetve talajtípusok.
- Környezetet károsító anyagok és hatásaik.

3.2. Geoszférák

- Domborzati formák, felszíni és felszín alatti vizek, talajtípusok.
- Id járási-éghajlati elemek, jelenségek, légköri alapfolyamatok.
- Éghajlati elemek változásai, éghajlat-módosító tényezők, éghajlatok jellemzői, társadalmi-gazdasági hatások.
- Veszélyhelyzetek.

3.3. Földrajzi övezetesség

- A vízszintes és a függőleges földrajzi övezetesség természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti megnyilvánulásai.
- Az övezetesség elemeinek kapcsolatai regionális példákon.

3.4. Égitestek

- Az égitestek látszólagos mozgása. A Föld mozgásai és ezek következményei.

4. A társadalmi-gazdasági tér szerveződése és folyamatai

4.1. A társadalmi-gazdasági élet szerveződése

- A népesség területi eloszlása, a népességszám és befolyásoló tényezői, regionális különbségek.
- A kulturális élet földrajzi alapjai (nyelvek, vallások).
- Településtípusok és szerepük.
- A gazdaság természeti feltételei, a természeti erőforrások hasznosításának változása.
- A gazdasági ágazatok szerepe a földrészek, térségek, országok gazdasági életében.

4.2. A világgazdaság szerveződése és működése

- Földrészek, országok szerepe a világgazdaságban.
- Nemzetközi gazdasági együttműködések és társadalmi-gazdasági szervezetek példái, jellemző tevékenységük.
- A pénzvilág működése: bevétel és kiadás, fizetési eszközök (nemzeti és közös valuták).

5. A földrajzi tér regionális szerveződése

5.1. Magyarország és a Kárpát-medence földrajza.

- A nemzeti kultúra és a magyarság nemzetközi híre, szellemi és gazdasági termékek, hagyományok, hungarikumok.

- A lakóhely, a hazai nagytájak és országrészek.
- Hazánk természeti adottságai és a társadalmi-gazdasági élet kapcsolata.
- A Kárpát-medence és hegységkerete mint természet- és társadalom-földrajzi egység.
- A magyarság által lakott, országhatáron túli területek, tájak közös és egyedi földrajzi vonásai. Magyarországon él nemzetiségek.

5.2. Európa

- Európa földrajzi-környezeti jellemzői ok-okozati összefüggéseikben.
- Az Európai Unió mint gazdasági szervezet; az európai kulturális sokszínűség földrajzi alapjai.
- A kontinensrészek földrajzi jellemzői, különböző életterek közös és egyedi földrajzi környezeti jellemzői, azok okai és következményei.
- Az egyes kontinensrészek meghatározó jelentőségű országainak egyedi földrajzi környezeti jellemzői, azok okai és következményei.
- A hazánkkal szomszédos országok földrajzi-környezeti jellemzői, jelentőségük a világban, társadalmi-gazdasági kapcsolataik hazánkkal.

5.3. Az Európán kívüli kontinensek, tájak, országok

- Afrika, Amerika, Antarktika, Ausztrália és Óceánia, Ázsia természetföldrajzi jellemzői, társadalom-földrajzi sajátosságai, környezeti állapota, a természetföldrajzi övezetesség elemei, összefüggései, hatása a társadalmi-gazdasági életre, a környezetre.
- Az egyes kontinensek tipikus tájainak természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti jellemzői, az adottságok társadalmi hasznosítása, jellemző életmódja.
- A távoli kontinensek meghatározó jelentőségű országai, országcsoportjainak földrajzi jellemzői és világgazdasági szerepe.

6. A globális kihívások lokális és regionális forrásai

6.1. Globális problémák

- Az életminőség különbségeinek példái, urbanizálódás, környezeti és gazdasági problémák.
- A helyi környezetkárosítások következményei.

6.2. Fenntarthatóság

- Fogyasztási szokások változása; környezettudatosság, energiatakarékosság, hulladékkezelés, szelektív hulladékgyűjtés, biotermékek; személyes és közösségi cselekvési lehetőségek; tudatos vásárlói magatartás.
- Védett hazai és nemzetközi természeti értékek példái.

Földrajz a 7–8. évfolyam számára

A földrajzoktatás megismerteti a tanulókat a szűkebb és tágabb környezet természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti jellemzőivel, folyamataival, továbbá a környezetben való tájékozódást, eligazodást segítő alapvető eszközökkel és módszerekkel. Vizsgálódásának középpontjában a természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok, jelenségek, azok kölcsönhatásai, illetve napjaink gazdasági, környezeti eseményei állnak. A földrajz tantárgy a természet- és társadalomföldrajz, valamint a regionális tudomány mellett számos földtudományágat képvisel a közoktatásban, integrálja a földtani, a légkörtani, a hidrológiai, a talajtani és a planetológiai tudást. Tantárgyi elzártsága az alsó tagozatos környezetismeret,

illetve 5–6. évfolyamon a természetismeret, így annak követelményrendszerére épül, amelynek teljesítését feltételezi.

7–8. évfolyam

A földrajzi tartalmak feldolgozása során fejlődik a tanulók földrajzi-környezeti gondolkodása, helyi, regionális és globális szemlélete. Megértik, hogy a természet egységes egész, a Föld egységes, de állandóan változó rendszer, amelyben az ember természeti és társadalmi lényként él, és ez megköveteli az erőforrásokkal való ésszerű gazdálkodást. Az oknyomozó tudásszerzés elvén kiindulva a tananyag feldolgozása során a tanulók minden tényt, jelenséget és folyamatot elsődlegesen térbeli, emellett időbeli változásában, fejlődésében ismernek meg, megláttatva azok okait és lehetséges következményeit is. Így fokozatosan kialakulhat felelős magatartásuk a szűkebb és a tágabb természeti, illetve társadalmi környezet iránt. A helyi és a regionális gazdasági, társadalmi és környezeti folyamatok értékelésével és a globális folyamatok érzékelésével lehetővé válik, hogy a tanulók megismerjék az emberiség egész bolygónkra kiterjedő tevékenységét, valamint az ebből fakadó, szintén világméretű természeti, társadalmi és környezeti problémákat.

A tartalmak feldolgozása a szűkebb és a tágabb környezet földrajzi jellemzőire épül. Elsődleges célja a térbeli intelligencia fejlesztése. Kiemelt része a hazai és környezete földrajzi-környezeti jellemzőinek megismertetése, amelynek során megalapozódik a hazához és a magyarsághoz való kötődés. Az Európai Unió, valamint a távoli országok természeti és társadalmi-gazdasági sajátosságainak bemutatásával hozzájárul az eltérő kultúrák megismerése iránti igény, a nyitott és befogadó magatartás, illetve szemlélet kialakulásához. Mindezt úgy valósítja meg, hogy közben elősegíti a természeti és a kulturális értékek iránti tisztelet, illetve a következő nemzedékek számára történő megőrzésük iránti igény kialakulását. Ezzel hozzájárul a felelős és tudatos környezeti magatartás, a jövő generáció érdekeit is szem előtt tartó gondolkodás fejlődéséhez. A hazáról, a földrészünkről és a távoli földrészekről való tudásszerzés mellett nagymértékben segíti a tanulók képességeinek fejlődését. A más anyanyelvű országok és kultúrák megismerése elősegítheti a tanulóknál az adott célnyelven történő kommunikáció igényének kialakulását, ez pedig megkönnyítheti az idegen nyelvi kommunikáció fejlődését. A különféle szóbeli és írásbeli ismeretközvetítő, illetve értékelési módszerek alkalmazásával segíti az anyanyelvi kommunikáció fejlődését.

A természeti és a környezeti folyamatokban megfigyelhető kölcsönhatások feltárásával a földrajzoktatás hozzájárul a természettudományi szemlélet és gondolkodásmód kialakulásához. Folytatja az 5–6. évfolyamon megkezdett integrált tudásszerzést és az egységes természettudományi szemlélet alakítását. Az állandóság és a változás látszólagos ellentmondásosságát, a rendszerek törvényszerűségeit, a struktúra és a funkció összefüggéseit, az anyag, az energia, az információ különböző formáit regionális megjelenésükben vizsgálja. A természeti jellemzőkhöz mindig hozzákapcsolja azok társadalmi-gazdasági felhasználását, illetve egymáshoz illeszti a társadalmi élet és a gazdaság elemeit is, ezáltal megveti a társadalomtudományi szemlélet alapjait is. Szüntelenül változó és globalizálódó világunk természeti, környezeti és társadalmi-gazdasági folyamatainak megismeréséhez és megértéséhez elengedhetetlen a folyamatos tájékozódás és információszerzés, valamint a

nyitott gondolkodás. Ezért a tartalmi elemek elsajátítása elképzelhetetlen a tanulók egyre önállóbbá váló információkezelési tevékenysége nélkül. Így a tanítási-tanulási folyamatban nagy hangsúlyt kap az információszerzés és az információfeldolgozás képességének fejlesztése, különös tekintettel a tapasztalati és a digitális világ nyújtotta lehetőségek felhasználására. Mivel a földrajz tantárgy feladatának tekinti a tanulók megismertetését a helyi, a regionális és a globális környezetükkel, a valóság pedig gyorsan változik, ezért a tanulók kénytelenek állandóan önállóan frissíteni ismereteiket. A távoli tájak megismerésében nagy szerepet kapnak a mediatisált kommunikációs eszközök (nyomtatott sajtó, televízió, internet) által szerzett információk. A földrajz tantárgynak tehát célja, hogy ösztönözze a médiumok által közvetített világ kritikus elemzését, értelmezését, megértését a tanulókkal, hogy a világ itteni ábrázolása nem azonos a valósággal, az eseményeknek és a jelenségeknek az alkotók által konstruált változatát láthatják.

A tanítási-tanulási folyamat kiemelt célja a folyamatos önképzés iránti igény felébresztése, valamint az élethosszig tartó tanulás képességének kialakítása. Hazánk és a világ társadalomföldrajzi jellemzőinek bemutatásával a tantárgy elősegíti a szociális és állampolgári kompetenciák fejlődését. Napjaink társadalmi-gazdasági folyamatainak megismertetése nagymértékben hozzájárul ahhoz, hogy a tanulók a gazdasági élet eseményeiben eligazodó aktív, kreatív, rugalmas és vállalkozóképes állampolgárrá válhassanak. A tantárgy komplex ismeretanyaga révén segíti a tanulók pályaválasztását, eligazodását a munka világában, illetve felkészíti őket a szakirányú középfokú tanulmányokra. Hozzájárul ahhoz, hogy az általános iskolából kilépő diákok képesek legyenek felelős döntéshozatalra az állampolgári szerepek gyakorlása során.

A földrajztanulás során a tanulók megszerzik a szemléleti térképolvasás képességét, és jártasságot szereznek az okfejtés térképolvasásban (különböző méretarányú és ábrázolásmódú térképeken). A dokumentum topográfiai és kulcsfogalmi listája csak az adott témában újonnan megjelenő és azokat a fogalmakat tartalmazza, amelyek a kerettanterv tartalmi és szemléleti újdonságainak pontosítása érdekében szükségesek, a korábbi életkori szakaszban vagy a megelőző témák során feldolgozottakat tudottnak feltételezi.

A HETI ÉS ÉVES ÓRASZÁMOK

	A tantárgy heti óraszám	A tantárgy éves óraszám
7. évfolyam	1,5	54
8. évfolyam	2	72

ÓRATERV

Témakörök	Az órák felhasználása			
	Új ismeretek	Gyakorlati óra ***	Ismétlés, összefoglalás, mérés-értékelés	Összes óraszám
7. évfolyam				
I. A szilárd Föld anyagi és folyamatai	5	2	2	9
II. A földrajzi övezetesség alapjai	5	1	1	7
III. Gazdasági alapismeretek	3	1	1	5
IV. Afrika és Amerika földrajza	11	1	2	14
V. Ázsia földrajza	8	1	2	11
VI. Ausztrália, a sarkvidékek és az óceánok földrajza	3	0	1	4
<i>Év végi összefoglalás ****</i>	0	0	4	4
Összesen	35	6	13	54

8. évfolyam				
I. Európa általános földrajza	5	0	1	6
II. Észak- és Mediterrán-Európa földrajza	5	1	2	8
III. Atlanti-Európa földrajza	4	1	2	7
IV. Kelet- és Közép-Európa földrajza	6	1	2	9
V. A Kárpát-medencevidék földrajza	3	2	2	7
VI. A hazánkkal szomszédos országok földrajza	5	1	2	8
VII. Magyarország természeti és kulturális értékei	3	4	2	9
VIII. Magyarország társadalomföldrajza	8	2	2	12
<i>Szabadon felhasználható</i>				2
<i>Év végi összefoglalás ****</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>4</i>	4
Összesen	39	12	19	72

*** Gyakorlat, ábra-, grafikon- és egyéb elemzés, forrásfeldolgozás, számítási feladatok, kiseladások, bemutatók stb., vagy új ismeret.

**** Év végi összefoglalás, amelynek órakerete szükség esetén az egyes témakörök feldolgozásába is beépíthet .

7. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A szilárd Föld anyagai és folyamatai			Órakeret 9 óra
Az órakeret felhasználása	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám
	5	2	2	9
Elzeter tudás	Szemléleti kép a Föld bels gömbhéjairól. Megfigyelések és vizsgálódások alapján szerzett tapasztalatok a sz k környezetben található szilárd anyagokról. A bels és küls er k, hatásaik felismerése, modellezése. A talajképz és lényege hazai talajtípusok vizsgálata alapján. Emberi és természetföldrajzi id léptékek, id tartamok érzékelése. Konkrét, lakóhelyhez közeli példák ismerete környezetalakító tevékenységre, természeti értékek védelmére.			
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A térszemlélet fejlesztése az ember által tapasztalható méretek (pl. hegyek) és a Föld méretviszonyainak összehasonlítása révén.</p> <p>Az id fogalom, az id beli tájékozódás fejlesztése az ember által tapasztalható id tartamok és a földtörténeti id egységek arányainak érzékeltetésével.</p> <p>A felfedezett tanulási stratégia alkalmazása (megfigyelések, vizsgálódások, mérések megadott szempont alapján tanári irányítással), a balesetmentes és biztonságos eszközhasználat gyakoroltatása, a tapasztalat rögzítés önállóságának fokozatos növelése.</p> <p>Az oksági gondolkodás er sítése, mélyítése több ok együttes hatására bekövetkez jelenségek vizsgálata során.</p> <p>A szükségletek kielégítése és a fenntarthatóság közötti egyensúly lehet ségének bemutatása, a környezettudatos gondolkodás, a fenntarthatóság iránti elkötelezettség megalapozása.</p> <p>A természet mint megbecsülend és védend érték beláttatása a talaj példáján.</p>			

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Környezetünk anyagainak vizsgálata I-II.</i></p> <p>Ásványokból összetett <i>természetes (k zetek, ércek) és mesterséges anyagok (pl. beton, téglá) összehasonlítása</i> egyéni és csoportos vizsgálódással. A legfontosabb bio- és ércásványok, k zetalkotó <i>ásványok</i>, drágakövek, magmás, üledékes és átalakult <i>k zetek</i> (vas- és rézérc, bauxit, agyag, márvány) <i>tulajdonságainak megfigyelése, mérése, vizsgálata; csoportosításuk. (gyakorlat)</i></p> <p>A talaj anyagainak és szerkezetének megismerése különböző talajtípusok vizsgálata, összehasonlítása során. A</p>	<p><i>Kémia:</i> Szerves és szervetlen anyag, keverék, szilárd anyag, egyes ásványok és k zetek összetétele. Halmazállapotok.</p> <p><i>Biológia-egészségktan:</i> él anyag.</p>

<p>talajkeletkezési folyamat és a talaj tulajdonságainak összekapcsolása.</p> <p><i>A földtani képződmények védelmének megismerése környékbeli példákon közvetlen tapasztalatszerzéssel. (gyakorlat)</i></p> <p><i>A folyamatosan változó bolygó és környezet I-III.</i></p> <p>A földövek és méreteik, a kzetöv és a kzetlemezek felépítésének megismerése. A földtani és a természetföldrajzi kontinensfogalom összekapcsolása.</p> <p>Geológiai (belső) erők megnyilvánulásainak megértése a kzetlemezek mozgásának és következményeinek összekapcsolásával (hegyláncok felgyűrődése, gyűrődés; mélytengeri árkok és óceáni hátságok keletkezése; vulkánosság és földrengés; emelkedés és süllyedés, vetődés, rögződés; magmás, átalakult kzetek keletkezése).</p> <p>A földrajzi (külső) erők felismerése folyamatokban (aprózódás és mállás; lepusztulás és felhalmozódás, feltöltődés; üledékképződés, üledékes kzetek keletkezése). A geológiai erők és a földrajzi erők harcának értelmezése.</p> <p>A kontinensek területét gyarapító és fogyasztó folyamatok megkülönböztetése. A szárazföldek és a tengerek mindenkori földgömbi helyzete természetföldrajzi és környezeti következményeinek felismerése a mai földrészek kialakulásához vezető állapotok példái alapján.</p> <p><i>Tájékozódás a földtörténeti időben</i></p> <p>Tájékozódás a geológiai mozgások, változások időskáláján egyes események időpontjának, folyamatok időtartamának elhelyezésével, idővonalzó készítésével.</p>	<p><i>Matematika:</i> Képzelt mozgás, szétvágások. Időegységek, időtartammérés, számok a számegetesen.</p> <p><i>Fizika:</i> úszás, sűrűség, erőhatások, szilárd testek fizikai változása.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Kzetöv; ásvány, kzet, érc; magmás, üledékes és átalakult kzet; smaradvány; építőanyag, nyersanyag, energiahordozó. Geológiai (belső) és földrajzi (külső) erők. Óceáni és kontinentális lemez, magma, vulkán, láva, földrengés. Szilárdhulladék-lerakó, földtani természetvédelem. Geológiai idő, földtörténeti időegységek.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A földrajzi övezetesség alapjai			Órakeret 7 óra
Az órakeret felhasználása	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám
	5	1	1	7
Elzets tudás	Id járási elemek, jelenségek. A besugárzás és a felmelegedés, a víz körforgása és halmazállapot-változásai, a felh - és csapadékképzés jelenségek felismerése. Példák hozatala az id járási elemek térbeli és id bel változásaira, az éghajlat-módosító tényezők megnyilvánulására. A nedves és a száraz kontinentális éghajlat jellemzése, társadalmi-gazdasági hatásainak felismerése hazai példákon. A Föld gömb alakjának és az éghajlati övezetek kialakulásának összekapcsolása.			
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A modellszemlélet alapozása a földrajzi övezetességi rendszer elemeinek példáival a regionális földrajzi tanulmányok el tt. A földrajzi és az éghajlati övezetesség különbségének megértetése. A földrajzi övezetesség elemeinek összeillesztése különböző típusú összefüggéseket mutató ábrák (diagramok, modellek, magyarázó ábrák) elemzése során. A kutatásos stratégia alkalmazása (természeti adottságok értékelése a társadalom szempontjából, társadalmi-gazdasági hatásaik, környezeti következményeik meglátása példákn). Az övezetek, övek bemutatási szempontjainak és a tipikus tájak jellemzési algoritmusának megismertetése. Szociális nevelés a környezet és az életmód kapcsolatának felfedezésével. Családi életre nevelés a más kultúrákban jellemző családi életmódok bemutatásával.			

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Éghajlati alapismeretek</i> Az éghajlati elemek, az éghajlatot alakító és módosító tényezők érvényesülésének felismerése, magyarázata; az éghajlat övezetességét kialakító tényezők értelmezése; éghajlati diagram olvasása.</p> <p><i>A forró övezeti földrajzi-környezeti kapcsolatok feltárása</i> Eszaki vidék (a felszálló légáramlás következménye, jellemzői, irtás és termőföld-erózió); szavannavidék (az évszakos esőzés következményei, legelvártó gazdálkodás, az elsivatagosodás folyamata); sivatag (a leszálló légáramlás uralma, jellemzői, napenergia-készlet).</p> <p><i>A mérsékelt övezeti földrajzi-környezeti kapcsolatok értelmezése</i> A mediterrán táj és a mediterrán gazdálkodás jellemzése; a természetföldrajzi jellemzők a földrészek belseje felé való változásának felismerése a valódi mérsékelt övben, a füves</p>	<p><i>Fizika:</i> fény, hullám, hőmérséklet, halmazállapot, csapadék.</p> <p><i>Matematika:</i> modellek és diagramok megértése, adatleolvasás.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> életfeltételek, életközösségek, biotopok, ökológiai kapcsolattrendszerek.</p> <p><i>Informatika:</i> adatgyűjtés az internetről, id járási térképek, elrejelzés</p>

<p>területek és a vegyes szántóföldi gazdálkodás összefüggéseinek bemutatása; a <i>tajgavidék</i> és az erdő gazdálkodás jellemzése.</p> <p><i>A hideg övezeti földrajzi-környezeti kapcsolatok feltárása</i> A megvilágítás évszakos különbsége következményének felismerése a szélsőséges természeti viszonyokban.</p> <p><i>A függleges földrajzi övezetesség</i> A természetföldrajzi adottságok függleges változásának és a hegység éghajlat- és vízvásztó szerepének felismerése; a magashegységi táj jellemzése; a vízenergia-hasznosítás modellszerű értelmezése; helyes magatartás lavinaveszélykor.</p> <p>Éghajlati diagram olvasása. (<i>gyakorlat</i>)</p>	<p>rendszerek.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Vízszintes és függleges földrajzi övezetesség, földrajzi övezet és öv. Szélrendszer (passzát, nyugatias, sarki); éghajlat (egyenlítői, szavanna-, forró övezeti sivatagi, mediterrán, óceáni, tajga); éghajlat- és vízvásztó hegység; vízjárás. Sivatai vázталaj, szürke erdei talaj. Elsivatagosodás, hóhatár, gleccser. Vízenergia, napenergia. Tipikus táj (es erdő -, szavanna- és tajgavidék, sivatag, mediterrán és magashegységi táj). Gazdálkodás (erdő -, vegyes szántóföldi és legelő váltó gazdálkodás).</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Gazdasági alapismeretek			Órakeret 5 óra
<p>Az órakeret felhasználása</p>	<p>Új ismeretek</p> <p>3</p>	<p>Gyakorlat</p> <p>1</p>	<p>Ismétlés, mérés</p> <p>1</p>	<p>Összes óraszám</p> <p>5</p>
<p>Elzeter tudás</p>	<p>A gazdaság természeti feltételeinek, a gazdasági ágazatok tevékenységeinek felismerése példákban. A családi bevétel és kiadás példáinak ismerete.</p>			
<p>Tantárgyi fejlesztési célok</p>	<p>Közgazdasági szemlélet alapozása az üzletekben vásárolható termékeket elállító gazdasági ágazatok tevékenysége közötti szoros kapcsolat és az egyes termékek árát befolyásoló sokféle tényező felismertetésével. A kreatív gondolkodás fejlesztése a piac működési alapelveinek, a kereslet és a kínálat szerepének köznapi gyakorlati példákon keresztül történő megértése során. Gazdasági és pénzügyi nevelés, a felelős gazdálkodás megalapozása a családi gazdaság működésének helyzetgyakorlatokban való bemutatásával.</p>			

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>A gazdaság értelmezése</i> A gazdasági ágazatok feladatának, szerepének megismerése egy ország életében; a szolgáltatás és a mindennapi élet kapcsolatának meglátása (lakóhelyen és a világhálón igénybe vehet szolgáltatások); az országok és a gazdasági fejlettség alapadatainak megismerése.</p> <p><i>Pénzügyi alapismeretek I-II.</i> Egy termék árát befolyásoló tényezők (ráfordítások, kereslet, kínálat) és kapcsolatuk megértése. A pénz és szerepe, típusai, fizetési módok megismerése. *Nemzeti és közös valuták, árfolyam egyszer értelmezése, a valutaváltás eljárásának megismerése helyzetgyakorlatokban. (gyakorlat) A piac működési alapelveinek, a kiadás-bevétel rendszer megértése egyszer köznapi példákban. A kölcsön veszélyeinek felismerése. A takarékosodás és a megtakarítások lényege.</p> <p><i>Nemzetközi együttműködések</i> A nemzetközi együttműködések szükségességének felismerése különböző típusú szervezetek példáin (EU, ENSZ, WHO, UNESCO, WWF, regionális és civil szervezetek).</p>		<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a gazdasági ágak történelmi kialakulása; nemzetközi együttműködések.</p> <p><i>Matematika:</i> mennyiségek összehasonlítása, százalékszámítás, egyenes arányosság.</p> <p><i>Informatika:</i> adat- és ténygyűjtés az internetről.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Gazdasági ágazat és ág, gazdasági szerkezet. Kereskedelem, vám. Pénz, kiadás, bevétel, kölcsön, megtakarítás. Valuta, árfolyam.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Afrika és Amerika földrajza			Órakeret 14 óra
	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	
Az órakeret felhasználása	11	1	2	Összes óraszám 14
Elvárt tudás	A földrészek szerkezetfejlődési modelljének ismerete. Eligazodás a földtörténeti időben. A vízszintes és a függőleges földrajzi övezetesség rendszere, az övezet főbb természeti adottságainak és környezeti problémáinak összefüggései. A földrajzi övek és a tipikus tájak földrajzi jellemzési algoritmusának használata. A földrészek és az óceánok megnevezése.			
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Átfogó kép kialakítása Afrika és Amerika természetföldrajzi jellemzőiről a Föld fejlődéséről és a földrajzi övezetességi rendszerrel való tudás alkalmazásával. Térszemlélet fejlesztése az ábrázolt térben való tájékozódással. A valós térbeli viszonyok megismertetése térkép alapján, a szemléleti térképolvasás képességének fejlesztése.			

	<p>A kritikai gondolkodás fejlesztése a földrészek társadalmi-gazdasági jellemzői és a természeti adottságok, a történelmi események, a világban zajló gazdasági folyamatok elemzésével, illetve a földrajzi tényezők életmódot meghatározó szerepének, a gazdasági fejlettség területi különbségeinek, okainak, társadalmi és környezeti következményeinek megláttatásával. Az országjellemzés algoritmusának alkalmaztatása.</p> <p>A környezeti szemlélet fejlesztése a regionális társadalmi-gazdasági és környezeti problémák világméretű válásának érzékeltetésével, az emberiség közös felelősségének megértésével a környezet állapotában, valamint a hosszú távú természeti, környezeti folyamatok példákban való felismertetésével.</p> <p>Családi életre nevelés a más kultúrákban lévő életmódok megismertetésével.</p> <p>A kommunikációs képességek fejlesztése a szövegbeli speciális jelrendszerek megismerésének megfigyelésével, valamint különböző jellegű információs anyagokban való célszerű kereséssel, táblákkal való összeállításával és beszámoló-készítéssel (országcsoportok, országok bemutatása).</p>
--	---

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Afrika természetföldrajza</i> Afrika domborzatának és tájainak megismerése. Források: a földtani szerkezet és az övezetesség következményeinek, valamint az ásványkincs- és energiahordozó-készletek területi és gazdasági ellentmondásosságának értelmezése.</p> <p><i>Afrika társadalomföldrajza I-III.</i> Emberfajták, népek és kultúrák találkozása. A népességrobbanás, a fiatal népesség és következményeinek összekapcsolása esettanulmányokban (etnikai feszültségek, országok közötti és polgárháborúk). A trópusi mezőgazdaság változatos formái (talajváltó, ültetvényes, oázis- és legeltető gazdálkodás) és az azokhoz kötődő életmódok különbségeinek feltárása. Száhel, az éhezés és a szegénység földje: a természeti, társadalmi, egészségügyi veszélyhelyzetek (pl. menekültek, járványok, túllegeltetés), ökológiai katasztrófa okozati megismerése, nemzetközi segítségnyújtás szükségességének felismerése. Egyiptom: az óriási kultúra és a globális világ ellentmondásainak megértése.</p> <p><i>Amerika természetföldrajza I-II.</i> A földrész szerkezeti tagolódásának, a szerkezetfejlés múlt gazdaságot és életmódot meghatározó szerepének megismerése. Észak-, dél- és közép-amerikai tájtypusok összehasonlító elemzése. A természetföldrajzi övezetesség, az É-D-i nyitottság és K-Ny-i zártság következményeinek, veszélyhelyzeteinek felismerése. Az</p>	<p><i>Biológia-egészségtan:</i> A forró övezet élővilága. Városi ökoszisztéma.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Gyarmatosítás, ókori öntözéses kultúrák. Amerika meghódítása. Urbanizáció, technológiai fejlődés.</p> <p><i>Érdeklődés:</i> lokális cselekvések és globális problémák.</p>

	<p>aszimmetrikus vízgyjt terület következményeinek megismerése, a vízrendszer-hasznosítás modellezése.</p> <p><i>Amerika társadalomföldrajza I-II.</i> A földrész <i>népességföldrajzi tagolódásának</i> megismerése; a népességkeveredésből fakadó társadalmi-gazdasági elnyök, hátrányok felismerése példákban. A népességkoncentrációk, a városodás és a városiasodás, a település-együttesek, az agglomerációs zóna kialakulási folyamatának értelmezése példákban. A farmgazdálkodás modellezése, a <i>mez gazdasági övezetesség</i> átalakulásának értelmezése (pl. elmetérképezéssel). Az erforrás-gazdálkodástól a tudásalapú társadalomig való fejlődési út értelmezése; a <i>technológiai övezet</i> jellemzése.</p> <p><i>Amerika országföldrajza I-III.</i> <i>Eltér szerep országok</i> (világgazdasági nagyhatalom, felzárkózó erterek, banánköztársaságok) földrajzi összehasonlítása. <i>Amerikai Egyesült Államok</i> mint világgazdasági vezető hatalom; <i>Brazília</i> mint gyorsan fejlődő ország.</p> <p><i>Gyakorlat</i></p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Tagolatlan és tagolt partvidék; gyrt- és röghegységrendszer, szárazföldi árokrendszer. Hurrikán, tornádó; vízesés, időszakos folyó, artézi kút, tóvidék, sivatagtípus. Emberfajta, benne született. Túlnépesedés, éhségövezet, menekült, járvány, túllegeltetés, ökológiai katasztrófa. Gyjtögetés, talajváltó, ültetvényes és oázisgazdálkodás, vándorló és istállózó állattartás, monokultúra, vadfoglalás, farmgazdaság. Egyoldalú gazdaság, banánköztársaság, gazdasági befolyás, bérmunka, világcég, tudásalapú társadalom, világgazdasági nagyhatalom. Tipikus táj (ültetvény, farm, rezervátum, menekülttábor, technológiai övezet, urbanizáció, városövek, városövezet, agglomerációs zóna).</p>	
<p>Topográfiai ismeretek</p>	<p>Afrikai- és Kanadai- sföld, Atlasz, Andok, Appalache, Sziklás-hegység, Dél- és Kelet-afrikai- magasföld, Brazil-felföld, Mexikói-fennsík, Amazonas- és Kongó-medence, Szahara, Szudán; Mississippi- és Paránáalföld, Préri, Floridai- és Kaliforniai-félsziget; Száhel. Amerika részei. Vörös-tenger, Guineai- és Mexikói-öböl, Amazonas, Kongó, Mississippi, Nílus, Orinoco, Paraná; asszuáni Nagy-gát; Nagy-tavak, Panama-csatorna. Egyiptom, Amerikai Egyesült Államok, Brazília, Mexikó, Venezuela; Alexandria, Atlanta, Brazíliaváros, Chicago, Houston, Kairó, Los Angeles, New Orleans, New York, Rio de Janeiro, San Francisco, São Paulo, Szilícium-völgy, Washington.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Ázsia földrajza			Órakeret 11 óra
Az órakeret felhasználása	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám
	8	1	2	11
Elzeter tudás	<p>A földrészek szerkezetfejlési modelljének ismerete. Eligazodás a földtörténeti időkben.</p> <p>A vízszintes és a függőleges földrajzi övezetesség rendszere, az övezeti főbb természeti adottságaival és környezeti problémáinak összefüggései.</p> <p>A sivatag, a tajgavidék, a magashegység, az agglomeráció és a technológiai park tipikus tájak jellemzői, az országok jellemzői algoritmusának használata.</p>			
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Oksági gondolkodás fejlesztése Ázsia természetföldrajzi jellemzőinek okaiival, társadalmi-gazdasági következményeivel és a világ gazdasági folyamataival való összefüggésekben történő feldolgozásával. A földrajzi tényezők életmód-meghatározó szerepének felismertetése.</p> <p>Prognosztikus szemlélet fejlesztése az ázsiai gazdasági fejlettség területi különbségeinek és okainak megláttatásával, a társadalmi és környezeti következményeik elképzelésével.</p> <p>Környezeti szemlélet fejlesztése a regionális társadalmi-gazdaság, környezeti problémák világméretű válásának példákban való érzékelésével, az egészséges környezet megteremtésében a társadalmi felelősségének bemutatásával.</p> <p>Az időbeli tájékozódás fejlesztése a rövidebb időtartamú társadalmi és környezeti folyamatok példákban való felismertetésével.</p> <p>A szemléleti térképolvasás fejlesztése különböző tartalmú térképeken való önállóan tájékozódással, az információk közötti összefüggések indoklásával.</p>			

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Ázsia természetföldrajza I-III.</i></p> <p>A „legek” földrésze: óriástájak és szerkezeti egységek, változatos éghajlat és termőföldhiány, vízhiány és vízszegénység kontrasztjának, okainak megismerése. Természeti veszélyhelyzetek (földrengés, vulkánkitörés, cunami, tájfun) felismerése, a helyes magatartás megismerése.</p> <p><i>Belső-ázsiai sivatagok:</i> kontinensbelseji zárt fekvésű következményeinek megértése.</p> <p><i>Monszun vidék és terület:</i> a kialakító okok összehasonlítása a forró és a mérsékelt övezetben, jellemzésük, az öntözési monszungazdálkodás modellezése.</p> <p><i>Ázsia társadalomföldrajza I-II.</i></p> <p>Népek és kultúrák jellemzőinek, népességkoncentrációk kialakulási okainak és következményeinek megismerése. Az ősi kultúrák, a</p>	<p><i>Matematika:</i> ok-okozati gondolkodás, modellezés.</p> <p><i>Fizika:</i> légköri jelenségek fizikai törvényszerűségei, természeti katasztrófák.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> ókori jelentős ázsiai</p>

<p>világvallások társadalmat, gazdaságot, környezetet befolyásoló szerepének felismerése példákban.</p> <p><i>Területi fejlettségi különbségek</i> felismerése. A világ új fejl dési és gazdasági pólusa, felgyorsult gazdasági növekedés, technológiaátvitel-folyamat értelmezése.</p> <p><i>Ázsia regionális földrajza I-IV.</i></p> <p><i>Eltér szerepkör országcsoportok:</i> olajországok, mez gazdasági alapanyag-termel k, összeszerel -beszállítók, újonnan iparosodott országok, új gazdasági hatalmak megismerése.</p> <p><i>India:</i> a hagyományos zárt társadalom és az informatikai társadalom ellentmondásai.</p> <p><i>Japán:</i> a term föld-, energia- és nyersanyagszegénység; a biotechnológián és elektronikán alapuló gazdasági hatalom; a természeti katasztrófahelyzetek földrajzi alapjai, életmódbeli és környezeti következményei.</p> <p><i>Kína:</i> a világ meghatározó gazdasága; a tengerparti és a bels területek fejlettségekülönbségének természeti alapjai, életmódbeli és környezeti következményei.</p> <p><i>Gyakorlat</i></p>	<p>kultúrák, napjaink gazdasági fejl dése; a gazdasági hatalomváltás.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> biotechnológiai forradalom, életfeltételek.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Vulkáni szigetív. Kontinentalitás, széls ségesen szárazföldi terület, monszunvidék és monszunterület; mérsékelt övezeti sivatagi, forró és mérsékelt övezeti monszun éghajlat, tájfun, cunami, talajpusztulás. Népeességrobbanás, világvallás, zarándokhely. Öntözéses gazdálkodás, zöld forradalom, technológia-átvitel, csúcstechnológia, informatikai társadalom.</p>
<p>Topográfiai ismeretek</p>	<p>Eurázsia, Ázsia részei, Közel- és Távols-Kelet; Arab-félsziget, Fülöp- és Japán-szigetek, Indokínai-félsziget, Indonéz-szigetvilág, Dekkán- és Közép-szibériai-fennsík, Dél-kínai-hegyvidék, Himalája, Pamír, Csomolungma, Fuji, Góbi, Hinduszáni-, Kínai- és Nyugat-szibériai-alföld, Mezopotámia, Tajvan, Takla-Makán, Tibet, Tien-san, Urál; Fekete-, Japán- és Kaszpi-tenger, Perzsa-öböl, Aral- és Bajkál-tó, Boszporusz, Brahmaputra, Indus, Jangce, Gangesz, Mekong, Ob, Sárga, Urál-folyó, Tigris.</p> <p>Dél-Korea, India, Japán, Kína, Kuvait, Szaúd-Arábia, Thaiföld, Törökország; Hongkong, Kalkutta, Kanton, Mumbai, Peking, Sanghaj, Szingapúr, Szöul, Tokió, Újdelhi.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Ausztrália, a sarkvidékek és az óceánok földrajza			Órakeret 4 óra
Az órakeret felhasználása	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám
	3	0	1	4

Elzetes tudás	A szerkezetfejlési folyamatok által létrehozott képzdmények példái. Eligazodás a földtörténeti idben. A forró és a hideg övezet és öveik fbb természeti adottságainak, környezeti problémáinak ismerete. Az óceánok és a tengerek tulajdonságainak elkülönítése, a földrészek és az óceánok megnevezése.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Átfogó kép alkotása Ausztrália és a sarkvidékek természetföldrajzi jellemzőiről, az okok és a jellemzők közötti összefüggések felismertetése a Föld fejlődéséről és az övezetességi rendszerről való tudás alkalmazásával. A környezetgazdálkodási szemlélet fejlesztése a tengeri erőforrások globális folyamatokban betöltött szerepének felismertetésével példákban, sérülékenységének és következményeinek megértésével. A modellszer gondolkodás fejlesztése elméleti modellalkotással a térség problémáiról. Az információszerzés stratégia fejlesztése a tengeret ábrázoló térképeken való tájékozódással, információleolvasással.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Ausztrália, a kontinensnyi ország</i> Elszigetelt fekvés, ellentmondásos természeti adottságok (sivatag és artézivíz-készlet, termékeny alföldek és hegyvidék) és következményeik ismerete. *Szigetvilág az óceánban (Óceánia), a speciális fekvés gazdasági, társadalmi és környezeti következményeinek (hajózás, idegenforgalom stb.) megismerése.</p> <p><i>A sarkvidékek földrajza</i> Az Északi- és a Déli-sarkvidék összehasonlító földrajzi jellemzése; az ózonréteg-elvékonyodás okainak és következményeinek átlátása; a sarkvidék mint speciális élettér értelmezése; az Antarktika szerepének, a kutatóállomások jelentőségének megismerése.</p> <p><i>A világtenger földrajza</i> Az óceánok és tengerek földrajzi jellemzőinek, a tengeráramlások szerepének, a világtenger mint erőforrás (ásványkincsek, árapályenergia, halászat) és mint veszélyforrás (szökőár) megismerése; a veszélyeztetett folyamatok (pl. vízszennyezés, túlhalászás) egyszerű értelmezése.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> nagy földrajzi felfedezések; hajózás.</p> <p><i>Kémia:</i> ózon; sósvíz és édesvíz; vízszennyezés.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> életfeltételek, a hideg övezet és a tengerek élővilága.</p> <p><i>Fizika:</i> Felhajtóerő, a szigetelés. A tengermozgások fizikai alapjai (hullámok vízfelületen).</p>
Kulcsfogalmak/fogalmak	Állandóan fagyos és tundraéghajlat, fahatár, belföldi jégtakaró, jéghegy, ózonréteg, korallzátony, jégsivatag. Világtenger; tengeráramlás; árapályenergia, túlhalászás, kutatóállomás. slakos, bevándorló.
Topográfiai ismeretek	Ausztráliai-alföld, Nagy-Artézi-medence, Nagy-Vízválasztó-hegység, Nyugat-ausztráliai-szföld, Új-Guinea, Grönland, Hawaii; Murray. Ausztrália, Új-Zéland; Melbourne, Perth, Sydney. Északi-sarkvidék, Déli-sarkvidék (Antarktisz).

8. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Európa általános földrajza			Órakeret 6 óra
Az órakeret felhasználása	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám
	5	0	1	5
Elzártes tudás	Szerkezetfejl dési folyamatok által létrehozott képz dmények felismerése példákban. Eligazodás a földtörténeti id ben. A földrajzi övezetesség rendszere, az övek f bb természeti adottságai, környezeti problémái. A szélrendszerek éghajlatot meghatározó szerepe. A földrészek és országcsoportok szerepe a világgazdaságban.			
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az Európa-tudat megalapozása az integrációs folyamat céljainak megismertetésével, napjaink törekvéseinek érzékeltetésével.</p> <p>A tanulni tudás képességének fejlesztése az el zetes (a távoli földrészekkel kapcsolatos) tudás el hívásával és alkotó felhasználásával.</p> <p>Az analízáló képesség fejlesztése Európa természetföldrajzi adottságai és az azokból következ társadalmi-gazdasági lehet ségek, környezeti veszélyek feldolgozásával.</p> <p>A problémamegoldó gondolkodás fejlesztése az európai kulturális sokszín ség földrajzi okainak és a népességkeveredés következményeinek elemzése során. A közös európai kultúra, f ként földrajzi alapjainak ismerete és a meg rzésére irányuló igény kialakítása.</p> <p>Az információszerzési képesség fejlesztése adatok, egyszer adatsorok, diagramok értelmezésével, elemzésével, a földrajzi övek jellemzési szempontjainak önálló használatával.</p>			

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Európa általános természetföldrajzi képe I-II.</i> Szerkezetalakító folyamatok és a küls er k felszíni következményeinek, a domborzati adottságok következményeinek és a <i>nagy tájak mozaikjának megismerése.</i> Európa <i>változatos és szeszélyes éghajlatának</i>, a nyitottság a többi természetföldrajzi tényez re való hatásának megismerése. A természeti adottságok szerepének meglátása az európai társadalmi-gazdasági életben.</p> <p><i>Európa társadalomföldrajzi képe és folyamatai I-II-III.</i> Európa változó <i>társadalmi er forrásainak</i>, az előreged társadalom gazdasági következményeinek megismerése. Az európai er tér gyengül <i>világgazdasági szerepének</i> felismerése, az új válságjelenségek (növekv eladósodás, munkanélküliség)</p>	<p><i>Fizika:</i> er hatások.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> A természeti adottságok és a történelmi események kapcsolata. Európa mint évszázadokon át a Föld legfejlettebb és vezet térsége; az integráció története,</p>

	értelmezése; a transzkontinentális infrastruktúra szerkezetének térképezése. Az <i>Európai Unió</i> földrajzi lényegének megértése; az országok és térségek változó szerepének felismerése az integrációs folyamatban.	intézményrendszere; infrastruktúra és fejlődés. <i>Biológia-egészségtan:</i> életkor.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kaledóniai-, variszkuszi- és alpi hegységképzés; eljegesedés. Id járási front. Öreged társadalom; indo-európai nyelvcsalád; soknemzetiség ország; uniós polgár, állampolgár; letelepedési engedély, munkavállalási engedély. Gazdasági és politikai integráció; euró-övezet, Schengeni övezet.	
Topográfiai ismeretek	Európa részei; Észak-atlanti-áramlás. Az Európai Unió tagállamai és fő városuk; Strasbourg, Vatikán.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Észak- és Mediterrán-Európa földrajza			Órakeret 8 óra
Az órakeret felhasználása	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám
	5	1	2	8
Elzárts tudás	Áttekint kép Európa természetföldrajzi adottságairól és az azokból következő társadalmi-gazdasági lehetőségekről. A hideg mérsékelt és a meleg mérsékelt öv, a mediterrán táj és gazdálkodás jellemzőinek, a vándorló állattartás lényegének ismerete. Az Európai Unió országai és fő városuk megnevezése.			
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Lényegkiemelés és összehasonlító képesség fejlesztése a két kontinensrész közös és egyedi földrajzi-környezeti vonásainak, azok okainak és következményeinek feltárásával. Gyakorlatorientált szemlélet fejlesztése az ismert világ folyamatos tárgyalása a fejlődésben máig érzékelhető hatásainak, valamint a természeti és gazdasági körülmények, hagyományok gondolkodásmódot, életmódot befolyásoló hatásának felismertetésével. Az információfeldolgozás képességének fejlesztése ismeretekről való leírás készítésével segédeszközök használatával, tanári irányítással. A szociális kompetencia fejlesztése az országcsoportok környezeti problémáinak irányított projektmódszerrel történő feldolgozásával.			

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<i>A tenger, a tagolt partvidék szerepe az észak- és dél-európai népek életében</i> A tengerparti fekvés elszigetelés és a világ más részeivel összekötő szerepének, az életmódra gyakorolt hatásának belátása.	<i>Történelem, társadalmi és állampolgári</i>

<p><i>Észak-Európa földrajza:</i> az északi fekvés következményeinek megismerése; az eltér jelleg természeti tájak, az adottságaikhoz igazodó munkamegosztás modellezése; országai jóléte, gazdagsága okainak, összetevőinek értelmezése.</p> <p><i>Mediterrán-Európa földrajza I-II-III.</i> Dél-Európa <i>természetföldrajzi jellemzése</i>; a napfényövezet, a kikötő övezet és az üdülő övezet földrajzi-környezeti modelljének megalkotása. Az országok gazdasági életének, a szolgáltató ágazatok súlyának megismerése. A népességmozgások és a menekültáradat kialakulási okainak és következményeinek értelmezése Olaszország példáján. A környezetben lejátszódó események, folyamatok, helyzetek bemutatása helyzetgyakorlatokban. (<i>gyakorlat</i>)</p> <p><i>A Balkán-térség</i> A térség természetföldrajzi jellemzése, a karsztvidékek modellezése; a kultúrák találkozási következményeinek felismerése példákban.</p>	<p><i>ismeretek:</i> Földrajzi fekvés szerepe a világ-gazdasági helyzetben; nagy földrajzi felfedezések; munkamegosztás. Gyarmatosítás következményei (gyarmattartók). Kultúrák ütközése.</p> <p><i>Informatika:</i> bemutató készítése.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Fjord, moréna. Kikötő övezet, üdülő övezet, karsztvidék, tengeri bányászat, vízenergia, földhasználat. Kereskedelmi flotta, bérfuvarozás, parasztgazdaság, földbérleti rendszer, mezőgazdasági szövetkezet, munkamegosztás, vendégmunkás, munkaerővándorlás, időszakos idegenforgalom.</p>
<p>Topográfiai ismeretek</p>	<p>Adriai-, Balti- és Északi-tenger; Appenninek, Appennini-, Balkán-, Pireneusi (Ibériai)-, Skandináv-félsziget, Izland, Kréta, Szicília. Balti-sföld, Balkán-, Dinári- és Skandináv-hegység, Pireneusok, Dalmácia, Etna, Finn-tóvidék, Vezúv; Pó. Norvégia; Bergen, Helsinki, Oslo, Várna, Velence, olasz ipari háromszög.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Atlanti-Európa földrajza			Órakeret 7 óra
Az órakeret felhasználása	Új ismeretek 4	Gyakorlat 1	Ismétlés, mérés 2	Összes óraszám 7
Előzetes tudás	<p>Áttekint kép Európa természetföldrajzi adottságairól és az azokból következő társadalmi-gazdasági lehetőségek, környezeti veszélyhelyzetek ismerete. A valódi mérsékelt öv természetföldrajzi jellemzői, az óceáni éghajlat. A tenger szerepe a társadalom életében. Az Európai Unió országai és fővárosuk megnevezése.</p>			
A tematikai egység nevelési-fejlesztési	<p>A kritikai gondolkodás fejlesztése az öregedő társadalom, a túltermelés és a társadalom nagymérvű környezetátalakító tevékenysége következményeinek feltárásával (mentális térképészítés). A</p>			

céljai	<p>problémamegoldó gondolkodás fejlesztése a termelés más kontinensekre való áthelyezése következtében kialakuló válsághelyzet és az új fejlődési pályák választása konfliktusának elemzésével.</p> <p>A környezeti szemlélet alakítása a környezeti állapot javítására tett kezdeményezések bemutatásával, a regionális és a globális szemlélet összekapcsolása.</p> <p>Földrajzi-környezeti tartalmú, különböző céloknak megfelelő, másodlagos információhordozók kiválasztása tanári irányítással.</p> <p>A térbeli intelligencia fejlesztése az országok népességi, gazdálkodási adatai egymáshoz való viszonyának, nagyságrendjének érzékeltetésével.</p>
---------------	--

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Atlanti-Európa földrajzi jellemzői és problémái I-II.</i> A nyugati fekvés földrajzi következményeinek felismerése, <i>Nyugat-Európa természetföldrajzi jellemzése.</i> <i>A fosszilis energiahordozó és ásványi nyersanyag-készletek fogyasztásának következményeinek felismerése.</i> Bányavidékek és ipari körzetek átalakulási folyamatának és a gazdasági szerkezet modernizációjának értelmezése. A szélenergia-hasznosítás; a környezet savanyodása, a vízszennyezés okozati és prognosztikus értelmezése.</p> <p><i>Nyugat-Európa meghatározó országai I-II.</i> Regionális földrajzi sajátosságaik megismerése összehasonlító elemzéssel. <i>(gyakorlat)</i> <i>Egyesült Királyság</i> (a gyarmattartó szigetország, a világ m helye és a profilt váltó iparvidékek). <i>Franciaország</i> (az élelmiszertermelés és a könnyű ipar hagyományainak, a modern ipar kialakulásának földrajzi összefüggései).</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> gyarmatosítók, ipari forradalom, technológiai váltás.</p> <p><i>Matematika:</i> kritikai gondolkodás, nagyságrendi viszonyítás.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Bányavidék, átalakuló ipari körzet, szélpark, savas ülepedés és eső, a környezet savanyodása.</p>
<p>Topográfiai ismeretek</p>	<p>Brit-szigetek, Francia-középhegység, Londoni- és Párizsi-medence, Mont Blanc, Pennine; La Manche, Rhône, Szajna, Temze. Anglia; Birmingham, Glasgow, Lyon, Manchester, Marseille; Középanyol-angliai-iparvidék.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kelet- és Közép-Európa földrajza			Órakeret 9 óra
Az órakeret felhasználása	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám
	6	1	2	9
Elszerezett tudás	<p>Áttekinthető kép Európa és Ázsia északi része természetföldrajzi adottságairól és az azokból következő társadalmi-gazdasági lehetőségek, környezeti veszélyhelyzetek.</p> <p>A hideg és a valódi mérsékelt öv földrajzi jellemzőinek, a kontinentalitás térbeli változásának ismerete. A mérsékelt szárazföldi és a szárazföldi terület természetföldrajzi jellemzői, a hegyvidéki függőleges övezetesség és hatásuk az életmódra. Magashegység, tajgavidék, bányavidék, átalakuló ipari körzet, kikötő övezet mint tipikus tájak, tájjellemzési algoritmus.</p> <p>Az Európai Unió országai és fővárosuk megnevezése.</p>			
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az oksági gondolkodás fejlesztése a nyersanyagban való gazdagság, szegénység és a függőség, valamint a történelmi, politikai változások és a társadalmi-gazdasági hatások felismertetésével.</p> <p>A tájfejlés és társadalmi összetevőinek, illetve a térbeli kölcsönhatások és érdekek érvényesülésének felismertetése (a különböző adottságú tájak átalakítása kultúrtájakká).</p> <p>A közép-európai regionális tudat megalapozása hazánk közvetlen környezetének európai összefüggésben való megismertetésével, a közép-európai országok és hazánk kapcsolatának értelmezésével.</p>			

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Kelet-Európa, kapocs Ázsia és Európa között</i> A kontinensbelső fekvés és a hatalmas kiterjedés természet- és társadalom-földrajzi következményeinek felismerése (összehasonlító tematikus térképolvasás). A termelési kapcsolatrendszerek (ásványi nyersanyag-, energiahordozó-kitermelés és feldolgozóipari ágazatok; energiagazdaság, erdőgazdálkodás és fafeldolgozás; eltérő célú mezőgazdasági termelés) megértése.</p> <p><i>Oroszország</i> Az európai és ázsiai erdő központ sokszínű természeti és társadalmi alapjai, nagy területi fejlettségkülönbségek.</p> <p><i>Közép-Európa I-II-III-IV.</i> <i>A hegyvidéki Közép-Európa:</i> a közép-európai magashegyvidék természetföldrajzi jellemzői társadalmi életet befolyásoló hatásának bizonyítása; a tej- és az erdőgazdaság, az idegenforgalom meghatározó szerepének igazolása. <i>A medencei Közép-Európa:</i> a gazdasági-társadalmi élet eltérő jelleg feltételeinek feltárása a Közép-európai-sík- és rögvidék feltöltött alföldjein, dombvidékeken,</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Technológiai kapcsolatok. Szocialista világháború, hidegháború, Szovjetunió. Osztrák-Magyar Monarchia, világháború.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> Életközösségek.</p>

<p>középhegységi tipikus tájain. A közép-európai országok <i>összefonódó gazdasági múltjának és jelenének</i> értelmezése. A vegyipari és a gépipari kapcsolatrendszerek felismerése. <i>Lengyelország és Csehország összehasonlító komplex földrajzi jellemzése.</i> <i>Németország földrajza, az európai gazdaság motorjának elemzése (esetelemzés, mentális térképkészítés).</i></p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Természetátalakítás, kultúrtáj. Katonai és politikai nagyhatalom, tervgazdálkodás, gazdasági körzet, nagyüzemi gazdálkodás, családi mez gazdálkodás, energiagazdaság, hegyi turizmus.
Topográfiai ismeretek	Alpok, Kaukázus, Lengyel- és Német-középhegység, Szudéták, Cseh-medence, Kelet-európai-síkság, Német–Lengyel-alföld, Kaszpi-mélyföld; Ruhr-vidék, Szilézia; Boden-tó, Dnyeper, Don, Duna–Majna–Rajna vízi út, Visztula, Volga. Oroszország, Svájc; Brno, Frankfurt, Gdańsk, Hamburg, Katowice, Köln, Kraków, Moszkva, München, Prága, Stuttgart, Szentpétervár, Volgográd.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A Kárpát-medencevidék földrajza			Órakeret 7 óra
	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám
Az órakeret felhasználása	3	2	2	7
Elvárt tudás	<p>A földszerkezetet alakító folyamatok. Éghajlatot alakító és módosító tényezők, a vízhálózat. Áttekinthető kép Európa és benne Közép-Európa természetföldrajzi adottságairól és az azokból következő társadalmi-gazdasági lehetőségekről, környezeti veszélyhelyzetekről. A magas- és a középhegyvidék, a dombvidék és a feltöltött síkság tipikus tája. A közép-európai és a magyarországi nagytájak ismerete.</p>			
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az oksági gondolkodás fejlesztése a medencejelleg közvetlen és közvetett földrajzi következményeinek, az ember életmódját meghatározó feltételeknek az összekapcsolásával, illetve prognosztizálással. A kritikai és a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése stratégiai tervezéssel társadalmi, környezetvédelmi témájú feladatmegoldásban tanári útmutatással. Időszemlélet fejlesztése különböző léptékű földtani, földrajzi, környezeti folyamatok elemzésével (a Kárpát-medencevidék kialakulása, az ember környezet-átalakító tevékenysége). A szociális kompetencia fejlesztése a medencevidék népeinek,</p>			

	<p>országainak együttműködésében rejlik lehetőségek, az együttműködés szubjektív korlátainak felismertetésével.</p> <p>A digitális kompetencia fejlesztése digitális prezentációs kiselőadás készítésével.</p>
--	--

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A Kárpát-medencevidék természetföldrajzi egysége I-II.</i></p> <p>A Kárpát-medence szerkezetének, domborzatának összekapcsolása a földtani fejlődési folyamatokkal; <i>a medencejelleg modellezése.</i></p> <p>A medencejelleg következményeinek bizonyítása az <i>éghajlatban</i>, a <i>vízrajzban</i> és <i>vízkiépítésekben</i>, a <i>környezeti állapotban</i>.</p> <p>A medencevidék <i>nagyterületeinek földrajzi jellegzetességei</i>, az azokból adódó környezeti különbségek, veszélyhelyzetek értelmezése.</p> <p><i>A Kárpát-medencevidék társadalom-földrajzi egysége</i></p> <p>A medencejelleg társadalmi <i>hasznosításának</i>, a <i>tájátalakításnak</i> és <i>következményeinek az ok-okozati rendszer megismerése</i>, prognosztizálása. <i>(gyakorlat)</i></p> <p>A Kárpát-medencei <i>népesség összetételének értelmezése</i>, a Magyarország határán túli néprajzi tájegységek és földrajzi alapú népszokásaik megismerése.</p> <p>A Kárpát-medencevidék magyar emlékhelyei. <i>(gyakorlat)</i></p>	<p><i>Fizika:</i> fizikai folyamatok a földkéregben.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> tájjal, szülöfölddel kapcsolatos irodalmi művek.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Magyar Királyság, magyar kultúra.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> nép, nemzet, nemzetiség, etnikum.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Földtani alapszerkezet, medencejelleg, szélsőséges időjárás és vízjárás, aszályveszély, árvízveszély, vízrendezés, vízkiépítés, földcsuszamlás, kultúrpuszta, szikesedés; földhőenergia, biomassa. Vásárvonal, vásárváros, hídváros. Magyarság, nemzetiség, nemzeti kisebbség, etnikum, néprajzi csoport, néprajzi táj, nyelvsziget; székely, csángó.</p>
<p>Topográfiai ismeretek</p>	<p>Kárpát-medencevidék, Kárpátok; Erdélyi-hegyvidék, Erdélyi-medence; Király-hágó, Vereckei-hágó. Délvidék, Erdély, Felvidék, Kárpátalja, Székelyföld, rvidék, Partium.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A hazánkkal szomszédos országok földrajza			Órakeret 6 óra
Az órakeret felhasználása	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám
	5	1	2	8
El zetes tudás	<p>Áttekint kép Közép-Európa és benne a Kárpát-medence, Kelet-Európa és a Balkán térség természetföldrajzi adottságairól és az azokból következő társadalmi-gazdasági lehet ségekr l. A magas- és középhegyvidék és a feltöltött síkság tipikus tájainak, a kárpát-medencei nagytájak ismerete. A magyarság kárpát-medencei múltjának, jelen helyzetének ismerete.</p>			
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A nemzeti öntudat fejlesztése a szomszéd országok hazánkkal való múltbeli és jelenlegi kapcsolatának tudatosításával, a magyarsághoz kapcsolódó országrészek földrajzi-környezeti jellemz inek megismertetésével.</p> <p>Oksági gondolkodás fejlesztése az országok földrajzi jellemz inek rendszerezésével (összehasonlító táblázat, mérlegelés, logikai sorok, id - és térsorok, folyamatvázlatok, sémák stb.).</p> <p>A kritikai gondolkodás fejlesztése tényelemzéssel (országok földrajzi-környezeti jellemz i).</p> <p>A tanulni tudás képességének fejlesztése az el zetes (a Közép-Európával kapcsolatos) tudás el hívásával és alkotó felhasználásával.</p> <p>Médiatudatosságra nevelés és a digitális kompetencia fejlesztése internetalapú szolgáltatások célirányos használatával (pl. tények, adatok, képek, idegenforgalmi ajánlatok keresése).</p> <p>A kommunikatív és a m vészi kifejez készség fejlesztése országbemutatás során (tanulói kreatív módszerek).</p>			

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A Kárpát-medence magashegységi keretének országai I-II-III.</i> Az alpi és a kárpáti országok <i>természet- és társadalom-földrajzi jellemz inek összehasonlítása</i>; történetelmondás hazai és külföldi utazások átélt élményeir l. (<i>gyakorlat</i>) <i>Ausztria</i> mint a legfejlettebb gazdaságú alpi szomszéd földrajzi jellemzése. Magyar szórványok, rvidék; a hazánkkal való társadalmi-gazdasági kapcsolatok. <i>Szlovénia</i> mint a legfejlettebb délszláv térség és <i>Szlovákia</i> mint a fiatal kárpáti ország (a Felvidék) földrajzi jellemz inek megismerése és bemutatása.</p> <p><i>A keleti termékeny vidékek országai</i> <i>Románia</i> gazdag természeti er forrásokra épül útkeres gazdaságának bemutatása; Erdély és Partium földrajzi jellemzése. <i>Ukrajna</i> mint Kelet-Európa potenciális éléstára, energiaszolgáltatója földrajzi-környezeti kapcsolatrendszeinek</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Trianoni szerz dés és következményei. Szovjetunió. Jugoszlávia, délszláv háború.</p>

feltárása; Kárpátalja földrajzi jellemzése.	
<p><i>A déli hegyvidékek országai</i> Horvátország és Szerbia: hasonló nyelv, eltérő vallás és kultúra (országok összehasonlító természet- és társadalom-földrajzi jellemzése); a Vajdaság, Délvidék magyarlakta termékeny tájának földrajzi jellemzése.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	
Topográfiai ismeretek	Bécsi-medence, Duna-delta, Grazi-medence, Isztria, Magas-Tátra, Hargita; Maros, Olt, Vág. Horvátország, Szerbia, Ukrajna; Vajdaság; Arad, Belgrád, Brassó, Fiume, Graz, Kassa, Kijev, Kolozsvár, Marosvásárhely, Munkács, Nagyvárad, Salzburg, Újvidék, Ungvár, Temesvár, Zágráb.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Magyarország természeti és kulturális értékei			Órakeret 9 óra
Az órakeret felhasználása	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám
	3	4	2	9
Elszerezett tudás	A Kárpát-medence természet- és társadalomföldrajzi jellemzői, nagytájai. Magyarország nagytájai és egyes középtájai, megyéi, néhány városa. A hegységek és a felszín alatti vizek típusai. A középhegység, a karsztvidék és a feltöltött alföld tipikus táj.			
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A térszemlélet fejlesztése Magyarország földjének a Kárpát-medencevidék egészében való földrajzi értelmezésével.</p> <p>Az oksági gondolkodás fejlesztése az országrészek, tájak földrajzi jellemzőinek összevetésével (az összehasonlító földrajzi elemzés módszerével, a jellemzők okainak és következményeinek összekapcsolásával).</p> <p>A szülőföld és a hazaszeretetének megalapozása a mikrokörnyezet megismerésétől induló, egyre bővülő tudásszerzéssel; a hazaszeretet és a nemzettudat formálása.</p> <p>Környezettudatosságra nevelés a természet-, környezet- és értékvédelem alapvető céljainak, közös és sajátos feladatainak megismertetésével, illetve információgyűjtéssel, és az azokkal kapcsolatos személyes és közösségi cselekvési lehetőségek felismertetésével.</p>			

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A magyarországi nagytájak I-II-III.</i> A medencei fekvés nagytájanként eltérő következményeinek</p>	<i>Hon- és népismeret:</i>

<p>értelmezése; az alföldi, a dombvidéki és a középhegységi nagytájak természet- és társadalom-földrajzi jellemzése, a természeti adottságok felhasználásának értelmezése és a táj átalakításának modellezése.</p> <p><i>A magyar nemzeti kultúra:</i> a magyarországi néprajzi csoportok és földrajzi alapú hagyományaik értelmezése; a magyar földrajzi felfedezők, utazók és tudósok kiemelkedő teljesítményeinek bemutatása tanulói kutatómunka alapján. <i>I-II. (gyakorlat)</i></p> <p><i>Természeti, kulturális és történelmi értékvédelem, eredetvédelem I-II.</i></p> <p>A védettség különböző fokozatainak és jellegének összehasonlítása helyek, objektumok példáin; a védelem lényegének megértése, a védett helyeken engedélyezett tevékenységek megismerése; kulturális hungarikumok megismerése projekt munkában. <i>(gyakorlat)</i></p>	<p>nemzeti kultúra, néprajzi csoport, népszokások.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szöveges információgyűjtés.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> ökológia és természetvédelem.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Hordalékkúpsíkság, löszvidék, árterület, szikes puszták, dombvidék, hegységközi medence, romhegység, tanúhegy, karsztosodás. Világörökségi védettség, nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület, természeti emlék, történelmi emlékhely, a törvény erejénél fogva védett terület és érték, bioszféra-rezervátum, Ramsari terület, termék-eredetvédelem.</p>
<p>Topográfiai ismeretek</p>	<p>Aggteleki-karszt, Badacsony, Balaton-felvidék, Baradla, Bükk-fennsík, Budai-, Keszegi-, Soproni-, Tokaj-Eperjesi- (Zempléni-), Villányi-hegység, Cserhát, Gerecse, Pilis, Vértes, Baranyai-, Somogyi- és Tolnai-dombság, Bodroghöz, Dráva menti és Pesti-síkság, Gyúri-, Marcal- és Tapolcai-medence, Hajdúság, Hegyalja, Jászság, Kézvizi-sziget; Szigetköz, Mohácsi- és Szentendrei-sziget, Tihanyi-félsziget; Hévízi-tó, Ipoly, Kis-Balaton, Sajó, Sió, Tisza-tó, Zagyva, Zala. A magyarországi világörökség helyszínei és nemzeti parkok.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Magyarország társadalomföldrajza			Órakeret 12 óra
	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám
Az órakeret felhasználása	8	2	2	12
Elzertes tudás	A Kárpát-medence társadalomföldrajzi jellemzői. Magyarország megyéi, néhány városa. A gazdasági ágazatok szerepe az országok életében és kapcsolataik különböző példái.			
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Reális tudáson alapuló nemzettudat kialakítása a magyar gazdaság világgazdaságban és az európai gazdasági térben változó helyzetének értelmezésével.</p> <p>Gazdasági nevelés a gazdasági ágazatok jellegzetességeinek, értékeinek, gondjainak problémaközpontú megközelítésével, gondolatvázlatok készítésével és stratégiai tervezéssel.</p> <p>A kreativitás, a kezdeményező- és vállalkozóképesség szerepének felismerése a társadalmi-gazdasági fejlődésben regionális és hazai példákon.</p> <p>A földrajzi környezetben, a köznapi életben való eligazodás és a konfliktuskezelés képességének fejlesztése. Állampolgárságra nevelés a hírek földrajzi-környezeti tartalmú információinak értelmezésével, nézetek megfogalmazásával, kifejtésével.</p> <p>A tanulni tudás képességének fejlesztése kooperatív módszerekkel, hálózatos tanulással.</p> <p>A gyakorlati életre nevelés az internetalapú szolgáltatások (pl. adattárak, menürendek, idegenforgalmi ajánlatok) használatával, a szerzett ismeretek másokkal való digitális megosztásával, valamint a tudatos vásárlói magatartás jellemzőinek bemutatásával.</p>			

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Népesség és településhálózat I-II-III.</i> A népességfogyás értelmezése; a népességszám-csökkenés és a társadalom öregedése okainak, következményeinek feltárása; népességszerkezet megismerése. (gyakorlat)</p> <p>A településfajták, a településhálózat átalakulásának értelmezése; lakókörnyezetek és életmódbeli jellemzők (nagyvárosi, városi, falusi települések, természeti, épített és emberi környezet, gazdasági, szociális eltérések).</p> <p>A régiók és Budapest földrajzi jellemzése, változó súlyuk okainak elemzése; a falusias térségek válsághelyzetének, felzárkózásuk lehetőségeinek megismerése.</p> <p><i>Magyarország gazdasági szerkezete I-II-III-IV-V-VI-VII.</i> Magyarország gazdasági szerkezetének elemzése; a fejlettség és az életmód kapcsolata, a regionális különbségek megismerése.</p> <p>A fogyasztási szokások változásának belátása, okainak feltárása és következményeik megvitatása.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Népesedési ciklus, infrastruktúrafejlődés és a történelmi Magyarországon. Kommunikációs és technológiai fejlődés.</p> <p><i>Matematika:</i> Modellek megértése. Adatok jegyzése, ábrázolása.</p> <p><i>Informatika:</i> internetalapú</p>

<p>A magyar gazdaság főbb működési területei. Az átmeneti forgalom jellemzői és infrastruktúrája; a térben és szerkezetében változó <i>külgazdasági kapcsolatok</i>. Az <i>idegenforgalom</i> szerepe a gazdaságban, elérhető jelleg körzetei (okozati és prognosztikus bemutatás). (<i>gyakorlat</i>) Hagyományos <i>mez gazdasági</i> termékek, élelmiszerek, ételek; a hagyományok földrajzi alapjai. A magyar mez gazdaság helye a globális gazdaságban, európai integrációban. A <i>húzóágazatok</i> (autóipar, gyógyszeripar, kommunikációs ágazat) szerepe, jövőbeli lehetőségei. A <i>tudásipar</i> feltételei és jellemzése; az <i>ipari és infoparkok szerepe</i>.</p>	<p>szolgáltatások használata.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Fogyó társadalom, településhálózat, régió, európai régió, tranzitország, menekültstátusz, termelési támogatási rendszer, kistermelés, vállalkozás, fogyasztói kosár, idegenforgalmi körzet, gyógyturizmus, bor- és gasztronómiai turizmus, falusi turizmus, szolgáltatás-kereskedelelem, tudásipar, infopark.</p>
<p>Topográfiai ismeretek</p>	<p>Magyarország megyei jogú városai. Balatonfüred, Gyöngyös, Gyula, Hajdúszoboszló, Hatvan, Hévíz, Kalocsa, Keszthely, Komárom, Kőszeg, Mohács, Paks, Rőske, Siófok, Százhalombatta, Szentendre, Szentgotthárd, Tihany, Tiszaújváros, Visegrád, Visonta, Záhony.</p>

A FEJLESZTÉS VÁRT EREDMÉNYEI A KÉT ÉVFOLYAMOS CIKLUS VÉGÉN

A tanulók átfogó és reális képzetekkel rendelkezzenek a Föld egészéről és annak kisebb-nagyobb egységeiről (a földrészekről és a világtengerről, a kontinensek karakteres nagytájairól és tipikus tájairól, valamint a világgazdaságban kiemelkedő jelentőségű országcsoportjairól, országairól). Legyen átfogó ismeretük földrészünk, azon belül a meghatározó és a hazánkkal szomszédos országok természet- és társadalomföldrajzi sajátosságairól, lássák azok térbeli és történelmi összefüggéseit, érzékeljék a földrajzi tényezők életmódot meghatározó szerepét. Birtokoljanak reális ismereteket a Kárpát-medencében fekvő hazánk földrajzi jellemzőiről, erőforrásairól és az ország gazdasági lehetőségeiről az Európai Unió keretében. Legyenek tisztában az Európai Unió meghatározó szerepével, jelentőségével.

Ismerjék fel a földrajzi övezetesség kialakulásában megnyilvánuló összefüggéseket és törvényszerűségeket. Legyenek képesek alapvető összefüggések, tendenciák felismerésére és megfogalmazására az egyes földrészekre vagy országcsoportokra, tájakra jellemző természeti jelenségekkel, társadalmi-gazdasági folyamatokkal kapcsolatban, ismerjék fel az egyes országok, országcsoportok helyét a világ társadalmi-gazdasági folyamataiban. Érzékeljék az egyes térségek, országok társadalmi-gazdasági adottságai jelentőségének időbeli változásait. Ismerjék fel a globalizáció érvényesülését regionális példákban. Ismerjék hazánk társadalmi-gazdasági fejlődésének jellemző összefüggésben a természeti erőforrásokkal. Értsék, hogy a hazai gazdasági, társadalmi és környezeti folyamatok világméretű vagy regionális folyamatokkal függenek össze.

Tudják példákkal bizonyítani a társadalmi-gazdasági folyamatok környezetkárosító hatását, a lokális problémák globális következmények elvének érvényesülését. Legyenek tisztában a Földet fenyegető veszélyekkel, értsék a fenntarthatóság lényegét példák alapján, ismerjék fel, hogy a Föld sorsa a saját magatartásukon is múlik.

Rendezzenek a tanulók valós képzetekkel a környezeti elemek méreteiről, a számszerűen kifejezhető adatok és az időbeli változások nagyságrendjéről. Tudjanak nagy vonalakban tájékozódni a földtörténelmi időben. Legyenek képesek természet-, illetve társadalom- és gazdaságföldrajzi megfigyelések végzésére, a különböző nyomtatott és elektronikus információhordozókból földrajzi tartalmú információk gyűjtésére, összegzésére, a lényeges elemek kiemelésére. Ezek során alkalmazzák digitális ismereteiket. Legyenek képesek megadott szempontok alapján bemutatni földrajzi öveket, földrészeket, országokat és tipikus tájakat.

Legyenek képesek a tanulók a térképet információforrásként használni, szerezzék meg a logikai térképolvasás képességét. A topográfiai ismereteikhez tudjanak földrajzi-környezeti tartalmakat kapcsolni. Topográfiai tudásuk alapján a tanulók biztonsággal tájékozódjanak a köznapi életben a földrajzi térben, illetve a térképeken, és alkalmazzák topográfiai tudásukat más tantárgyak tanulása során is.

Legyenek képesek a társakkal való együttműködésre. Alakuljon ki bennük az igény arra, hogy későbbi életük folyamán önállóan tovább gyarapítsák földrajzi ismereteiket.

Földrajz a gimnáziumok 9–10. évfolyama számára

A *földrajzoktatás* megismerteti a tanulókat a szűkebb és tágabb környezet természeti és társadalmi-gazdasági, valamint környezeti jellemzőivel, folyamataival, a környezetben való tájékozódást, eligazodást segítő alapvető eszközökkel és módszerekkel. Vizsgálódásának középpontjában a földrajztudomány, valamint a társföldtudományok (geológia, meteorológia, geofizika, planetológia) által feltárt természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok, jelenségek, azok kölcsönhatásai, illetve napjaink gazdasági, környezeti eseményei állnak, lokális, regionális és globális szinten egyaránt, különös tekintettel a fenntarthatóságra.

9–10. évfolyam

A *földrajzi* tartalmak feldolgozása során fejlődik a tanulók földrajzi-környezeti gondolkodása, helyi, regionális és globális szemlélete. Megértik, hogy a természet egységes egész, a Föld egységes, de állandóan változó rendszer, amelyben az ember természeti és társadalmi lényként él, és ez megköveteli az erőforrásokkal való ésszerű gazdálkodást. A természet minden területen minden jelenséget és folyamatot tér- és időbeli változásában, folytonos átalakulásában mutat be, megvilágítva azok okait és lehetséges következményeit. Így fokozatosan kialakulhat a tanulók felelős magatartása a szűkebb és a tágabb természeti, illetve társadalmi környezet iránt. A globalizálódó gazdasági, társadalmi és környezeti folyamatok értékelésével lehetővé válik, hogy a tanulók megismerjék az emberiség egész bolygónkra kiterjedő természetátalakító tevékenységét, az ebből fakadó, szintén világméretű természeti és társadalmi problémákat úgy, hogy egyben használható támpontokat kapjanak ezek problémák megoldásainak következő évtizedekben várható irányaihoz is.

A tartalmi elemek feldolgozása a szűkebb és tágabb környezetünkkel megszerzett ismeretek bővítése mellett nagymértékben hozzájárul a *tanulók képességeinek fejlődéséhez*. A különféle szóbeli és írásbeli ismeretközvetítő, illetve értékelési módszerek alkalmazásával segíti az anyanyelvi kommunikáció fejlődését. Az Európai Unió, valamint a távoli országok természeti és társadalmi-gazdasági sajátosságainak bemutatásával hozzájárul az eltérő kultúrák megismerése iránti igény, a nyitott és befogadó magatartás, illetve szemléletmód kialakulásához. Mindezt úgy valósítja meg, hogy közben elősegíti a természeti és a kulturális értékek iránti tisztelet, illetve a következő nemzedékek számára történő megőrzésük iránti igény kialakulását. Ezzel hozzájárul a felelős és tudatos környezeti magatartás, a jövő generáció érdekeit is szem előtt tartó gondolkodás fejlődéséhez. A más anyanyelvű országok és kultúrák megismerése elősegítheti a tanulóknál az adott célnyelven történő kommunikáció igényének kialakulását, ez pedig megkönnyítheti az idegen nyelvi kommunikáció fejlődését.

A természeti, a társadalmi-gazdasági és a környezeti folyamatokban megfigyelhető kölcsönhatások feltárásával a földrajzoktatás hozzájárul a természettudományi szemlélet és gondolkodásmód kialakulásához. Szüntelenül változó és globalizálódó világunk természeti, környezeti és társadalmi-gazdasági folyamatainak megismeréséhez és megértéséhez elengedhetetlen a folyamatos tájékozódás és információszerzés, valamint a nyitott gondolkodás. Ezért a tartalmi elemek elsajátítása elképzelhetetlen a tanulók egyre önállóbbá

váló információszerző tevékenysége nélkül. Így a tanítási-tanulási folyamatban nagy hangsúlyt kap az információszerzés és -feldolgozás képességének fejlesztése, különös tekintettel a digitális világ nyújtotta lehetőségek felhasználására. A tanítási-tanulási folyamat kiemelt célja a folyamatos önképzés iránti igény, valamint az élethosszig tartó tanulás képességének kialakítása. Hazánk és a világ társadalom-földrajzi jellemzőinek bemutatásával a műveltségi terület elősegíti a szociális és állampolgári kompetencia fejlődését. Napjaink társadalmi-gazdasági folyamatainak megismertetése nagymértékben hozzájárul ahhoz, hogy a tanulók a gazdasági élet eseményeiben eligazodó aktív, kreatív, rugalmas és vállalkozóképes állampolgárrá válhassanak.

A tantárgy komplex ismeretanyaga révén segíti a tanulók pályaválasztását, eligazodását a munka világában, illetve felkészíti őket a szakirányú felsőfokú tanulmányokra. Hozzájárul ahhoz, hogy az iskolából kilépő diákok képesek legyenek felelős döntéshozatalra az állampolgári szerep gyakorlása során.

Az egyes tartalmi egységek végén található fogalmak, illetve topográfiai követelmények az általános iskolában elsajátított tananyagra épülnek, és feltételezik azok ismeretét, az ott megnevezettek közül csak a középiskolai tananyag feldolgozása szempontjából meghatározó jelentőségű fogalmakat ismételtük meg. Ezek újbóli felsorolása a fogalmak – a tanulók életkori sajátosságainak megfelelő – tartalmi-szemléleti elmélyítésére utal.

KÖZMŰVELTSÉGI TARTALMAK

9–12. évfolyam

1. A tér és ábrázolása

1.1. Téregységek

- A Föld, a Naprendszer és a Világegyetem.
- A geoszférák és felépítései, funkcionális terek.

1.2. Térábrázolás

- A térmegismerés és a térábrázolás eszközei.
- Az térkutatás és a távérzékelés társadalmi-gazdasági, környezeti jelentősége.

2. Az idő

2.1. Időegységek

- A napi és évi időszámítás csillagászati alapjai; a földtörténeti időszámítás alapjai.
- A társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok időskálája, időtartama.

2.2. Időrend

- Földrajzi-környezeti folyamatok, a földtörténet főbb eseményei és azok időrendje Földünk egészére kiterjedő példák alapján.

3. A természeti környezet és jelenségei

3.1. Anyagok, anyagi rendszerek

- A Naprendszert és a geoszférákat felépítő anyagok, anyagi rendszerek keletkezése és jelentősége, szerepük a mindennapi életben és a gazdaságban.

3.2. Geoszférák

- A Föld szféráinak kialakulása és fejlődése.
- A geoszférák felépítése, szerkezete, tagolása, a felépítéséből adódó környezeti és társadalmi következmények.
- A geoszférák fő folyamatai, jelenségei.
- Anyag- és energiaforgalom.
- Áramlási rendszerek a geoszférákban.
- A geoszférákon belüli és az azok közötti folyamatok kölcsönhatásai, társadalmi-gazdasági és környezeti következményei, kezelésük. Veszély- és katasztrófhelyzetek.

3.3. Földrajzi övezetesség

- A komplex földrajzi övezetesség rendszere; az övezetesség elemeinek összefüggései.
- A forró, a mérsékelt és a hideg övezet, öveinek, területeinek jellemzése.

3.4. Égitestek

- A Világegyetem, a Naprendszer és a Föld kialakulása.
- A Világegyetem és a Naprendszer főbb folyamatai, jelenségei és azok földi következményei.

4. A társadalmi-gazdasági tér szerveződése és folyamatai

4.1. A társadalmi-gazdasági élet térszerveződése

- A népesség szerkezete; demográfiai mutatók és társadalmi-gazdasági következményei.
- Világnyelvek és világvallások.
- A települések szerkezetének és szerepkörének átalakulása, településhálózat, településhierarchia.
- Gazdálkodás a természeti és a társadalmi erőforrásokkal.
- A gazdasági szerkezet, a gazdasági szektorok, ágazatok jellemzése, szerepük változása.
- A gazdasági fejlettség területi különbségei, a gazdasági szerkezet és a társadalmi-gazdasági fejlettség kapcsolata.

4.2. A világ gazdaság szerveződése és működése

- A globális világ gazdaság és világpiac kialakulása, jellemzése, működése, a transznacionális vállalatok.
- Társadalmi-gazdasági mobilitás (munkaerő-vándorlás, tőkemozgás, termelésáthelyezés), a folyamatok társadalmi-gazdasági és környezeti hatásai.
- Az integrálódás folyamata és szintjei.
- A pénzügyi működése, az értékpapírok és a tőzsde kapcsolata. A monetáris világ jellemző folyamatai: hitelezés, adósság, eladósodás.
- Fontosabb nemzetközi gazdasági-társadalmi, környezeti és segélyszervezetek, intézmények pénzügyi szervezetek szerepe.

5. A földrajzi tér regionális szerveződése

5.1. Magyarország és a Kárpát-medence földrajza

- Hazánk kapcsolódása az európai erőterekbe, helye és szerepe a világ gazdaságban; a társadalmi-gazdasági fejlettség területi különbségei hazánkban.
- A magyarországi régiók földrajza.
- A Kárpát-medence eurorégiói, a régiószerveződés földrajzi logikája.
- A magyarsághoz kötődő világörökségi helyszínek.

5.2. Európa

- Az Európai Unió földrajzi jellemzői és politikája (mezőgazdasági, regionális, környezeti); társadalmi-gazdasági és környezeti együttműködések Európában.
- Az európai terület helye a világgazdasági folyamatokban; a társadalmi-gazdaságfejlettség területi különbségei Európában.
- A közép-európai regionális együttműködések földrajzi alapjai.

5.3. Az Európán kívüli kontinensek, tájak, országok

- A társadalmi-gazdasági fejlettség területi különbségei és következményei az Európán kívüli földrészekben.
- A távoli kontinensek sajátos természeti és társadalmi-gazdasági adottságok alapján létrejött tipikus tájainak, területeinek földrajzi-környezeti jellemzői.
- A világgazdaságban eltérő szerepet betöltő országok és országcsoportok (pl.: centrumterületek, perifériák), regionális példák.

6. Globális kihívások

6.1. Globális problémák

- A Föld globális társadalmi-gazdasági problémái, azok okai, következményei és megoldási lehetőségei.
- A globalizáció társadalmi, kulturális hatásai.
- A geoszférák természetes egyensúlyára ható veszélyforrások, folyamatok, problémák.

6.2. Fenntarthatóság

- A társadalmi-gazdasági és a környezeti szempontok kölcsönös érvényesíthetősége a gazdaságban.
- A gazdasági növekedés következményei; tudatos fogyasztói és vásárlói magatartás; fenntartható területforrás-hasznosítás.
- A felhasználás károsító hatásainak mérséklési lehetőségei.
- Környezet- és természetvédelmi feladatok, környezetgazdálkodás; védett természeti és kulturális értékek (világörökségek) példái.
- Felelős környezeti magatartás, az egyén társadalmi szerepvállalása.
- Helyi szervezetek, regionális és nemzetközi összefogás a fenntarthatóság eléréséért: egyezmények, irányelvek, nemzetközi szervezetek.

A HETI ÉS ÉVES ÓRASZÁMOK

	A tantárgy heti óraszám	A tantárgy éves óraszám
9. évfolyam	2	72
10. évfolyam	2	72

ÓRATERV

Témakörök	Az órák felhasználása			
	Új ismeretek	Gyakorlati óra ^{***}	Ismétlés, összefoglalás, mérés- értékelés	Összes óraszám kerettantervben leírt / helyi tanterv
9. évfolyam				
VII. A Föld kozmikus környezete	8	0	2	10
VIII. A földi tér ábrázolása	2	2	1	5
IX. A Föld mint k zetbolygó szerkezete és folyamatai	11	2	2	15
X. A légkör földrajza	9	1	1	11
XI. A vízburok földrajza	9	1	1	11
XII. A földrajzi övezetesség	9	1	2	12
XIII. Társadalmi folyamatok a 21. század elején	4	1	1	6
<i>Év végi összefoglalás****</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>2</i>	<i>2</i>
Összesen	52	8	12	72

10. évfolyam				
XIV. A világgazdaság jellemző folyamatai	8	2	2	12
XV. Magyarország – helyünk a Kárpát-medencében és Európában	10	3	2	15
XVI. A társadalmi-gazdasági fejlődés regionális különbségei Európában	12	3	1	16
XVII. Az Európán kívüli kontinensek, tájak, országok társadalmi-gazdasági jellemzői	12	3	1	16
XVIII. Globális kihívások – a fenntarthatóság kérdései	6	4	1	11
<i>Év végi összefoglalás ****</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>2</i>	<i>2</i>
Összesen	48	15	11	72

*** Gyakorlat, ábra-, grafikon- és egyéb elemzés, forrásfeldolgozás, számítási feladatok, kiseladások, bemutatók stb., vagy új ismeret.

**** Év végi összefoglalás, amelynek órakerete szükség esetén az egyes témakörök feldolgozásába is beépíthető.

9. évfolyam

Tematikai egység/Fejlesztési cél	A Föld kozmikus környezete				Órakeret 10 óra
Az órakeret felhasználása	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám	
	8	0	2	10	
Elzárts tudás	A Föld mint égitest jellemz i. A Föld mozgásai és azok következményei (napszakok, évszakok váltakozása, id számítás). Alapvet tájékozottság a térbeli és az id beli nagyságrendekben.				
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A modellhasználat fejlesztése a Naprendszer keletkezésér l és felépítésér l alkotott elképzelések tudománytörténeti jelent ségének megértésén keresztül.</p> <p>A csillagászati térben való tájékozódási képesség fejlesztése, helyes elképzelés kialakítása a csillagászati adatok (távolságok) nagyságrendjér l.</p> <p>Az elvont gondolkodás fejlesztése az egyedi és közös jellemz k felismertetésével a Föld és k bolygó szomszédainak példáján. A rendszerfogalom fejlesztése a Naprendszer felépítésében megfigyelhet törvényszer ségek felismerésével.</p> <p>A Föld mozgásaiból adódó jelenségek törvényszer ségeinek felismertetése, bolygónk életére gyakorolt hatásának megértetése.</p> <p>A tudományos és az áltudományos elméletek közötti különbség megvilágítása az asztrológia (csillagjóslás) példáján.</p>				

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>A csillagászati ismeretek fejl dése</p> <p>A geo- és a heliocentrikus világbép, a bolygómozgás törvényszer ségei.</p> <p>A csillagképek látszólagosságának megértése, néhány ismertebb csillagkép mitológiai eredettörténetének ismerete.</p> <p>A Világegyetem</p> <p>A Világegyetem (Univerzum), a Tejútrendszer (Galaxis) és a Naprendszer kapcsolata és méretei.</p> <p>A Világegyetem keletkezésével kapcsolatos legfontosabb elméletek bemutatása. A csillagfejl dés áttekintése.</p> <p>A Naprendszeren kívüli bolygók (exobolygók) kutatásának új eredményei.</p> <p>A Naprendszer I.</p> <p>A Naprendszer tagjai, felépítésének törvényszer ségei, az égitestek osztályozása.</p> <p>A Nap mint csillag szerkezete, jellemz folyamatainak bemutatása.</p> <p>A naptevékenység földi hatásai példák alapján.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> az ó- és a középkor tudományos gondolkodása.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> mitológia.</p> <p><i>Fizika:</i> a bolygómozgás törvényei, a tömegvonzás törvénye, forgómozgás, viszonyítási rendszer, a csillagok energiatermelése, elektromágneses sugárzás,</p>

<p>A Naprendszer II. A Föld-típusú (kőzet-) és a Jupiter-típusú (gáz-) bolygók jellemzőinek összehasonlítása, a törpebolygó mint égitesttípus magyarázata, kisbolygók, üstökösök, meteorok, meteoritok jellemzése. *A Vénusz, a Mars és a Föld felszíni és légköri folyamatainak összehasonlítása.</p> <p>A Föld mint égitest I. A tengely körüli forgás és Nap körüli keringés következményeinek összekapcsolása az ember életére gyakorolt hatásokkal.</p> <p>A Föld mint égitest II. A periodikusan ismétlődő jelenségek és az időszámítás összekapcsolása, a helyi és a zónaid megkülönböztetése, gyakorlati jelentőségük belátása, alkalmazása egyszerű számítások során.</p> <p>A Hold Jellemzése; mozgásai földi hatásainak, a holdfázisok és a fogyatkozások kialakulásának magyarázata. a holdkutató eredményeinek bemutatása interneten legújabb információk alapján.</p> <p>**Az űrkutatás szerepe a Naprendszer megismerésében Az űrkutatás legfontosabb mérőföldköveinek és eszközeinek, űrkutatás magyar vonatkozású eredményeinek megismerése. A holdak gyakorlati jelentőségének példái.</p>	<p>részecskesugárzás, nyomás, hőmérséklet, űrkutatás.</p> <p><i>Kémia:</i> hidrogén, hélium, gázok.</p> <p><i>Matematika:</i> logika, matematikai eszközhasználat.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> az élet fogalma, fotoszintézis.</p> <p><i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Világegyetem, Tejútrendszer, fényév, exobolygó, Naprendszer, csillagászati egység, kőzetbolygó (Föld-típusú bolygó), gázbolygó (Jupiter-típusú bolygó), törpebolygó, tengely körüli forgás, keringés, földrajzi koordináta-rendszer, helyi és zónaid, holdfázis, nap- és holdfogyatkozás, állomás.</p>

Tematikai egység/Fejlesztési cél	A földi tér ábrázolása			Órakeret 5 óra
Az órakeret felhasználása	Új ismeretek 2	Gyakorlat 2	Ismétlés, mérés 1	Összes óraszám 5
Előzetes tudás	<p>A térkép és a földgömb fogalma, ábrázolása és méretaránya. Szemléleti térképolvasás. A földrajzi fókuszok elemeinek használata, tájékozódás a fókuszok segítségével.</p>			
A tematikai egység	<p>A logikai térképolvasás képességének kialakítása; gyakoroltság</p>			

nevelési-fejlesztési céljai	kialakítása különböző típusú térképek információforrásként való használatában (közölt információk felismerése, értelmezése, felhasználása). A modern technikai rendszerek szerepének bemutatása a Föld megismerésében és gyakorlati célok megvalósításában.
------------------------------------	--

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A térkép</i> A térképkészítés fejlődése, a modern térképkészítés elvei. A földrajzi fókusz értelmezése és használata; a vetület fogalma, a legelterjedtebb vetülettípusok és jellemzőik összehasonlítása, alkalmazhatóságuk korlátai. A térképek csoportosítása méretarány és tartalom alapján; a domborzat háromdimenziós ábrázolásának lehetőségei. Térképvezetések és egyszerű keresztmetszeti ábrák készítése.</p> <p><i>Tájékozódás a térképen és a térképpel</i> Távolság- és magasságmeghatározási és a méretarányhoz kapcsolódó számítási feladatok megoldása különböző méretarányú térképeken. Tájékozódási, számítási feladatok megoldása a fókusz használataival. (gyakorlat)</p> <p>A terepi tájékozódás eszközei és gyakorlata, a <i>térképi ismeretek alkalmazása</i> mindennapi tájékozódási helyzetekben. <i>Logikai térképolvasás.</i> (gyakorlat)</p> <p><i>Távérzékelés és térinformatika</i> A holdak csoportosítása pályatípus és feladat alapján, földmegfigyelő hold-családok; a holdfelvételek típusai és alkalmazásuk lehetőségei, földi képződmények, jelenségek azonosítása holdfelvételeken. A GPS működési elve és jelentősége; a földrajzi információs rendszer (GIS) fogalma, jelentőségének igazolása mai térbeli adatbázisok példáin. Példák gyűjtése a digitális térképi alkalmazások, illetve térinformatikai rendszerek mindennapi életben való sokoldalú felhasználhatóságára (pl. veszély elrejelzése, környezetkárosodásának felismerése).</p>	<p><i>Matematika:</i> arányszámítás, mértékegységek.</p> <p><i>Informatika:</i> adat, információ, adatbázis, digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p> <p><i>Fizika:</i> elektromágneses sugárzás, kutatás, mesterséges égitestek.</p>
Kulcsfogalmak/fogalmak	Vetület, vetülettípus, jelrendszer, topográfiai és tematikus térkép, kis-, közepes- és nagy méretarányú térkép, abszolút és relatív magasság, szintvonal, helymeghatározás, távérzékelés.

Tematikai egység/Fejlesztési	A Föld mint kozmikus test bolygó szerkezete és folyamatai	Órakeret
-------------------------------------	--	-----------------

cél					15 óra
Az órakeret felhasználása	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám	
	11	2	2	15	
Elzetes tudás	A Föld alakja, felépítésének egyszer modellje. A szárazföldek és az óceánok elhelyezkedése. Elemi tájékozottság a földtörténet id rendjér l. Az alapvet domborzati és felszínformák felismerése, jellemz ik ismerete. A leggyakoribb hazai üledékes és vulkáni k zetek.				
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A k zetbolygó mint összetett, törvényszer ségek alapján változó rendszer bemutatása. Az oksági gondolkodás er sítése anyagok különböz körülmények közötti eltér fizikai viselkedésének bemutatásával. Helyes id képzet kialakítása id nagyságrendek összevetése, az események sorrendiségének felismerése révén. A környezet iránti felel sségérzet növelése az ásványkincs-készletek véges hasznosíthatóságának példáján. Olyan képesség és szemlélet kialakítása, amely a pozitív hatások, a lehetséges környezeti kockázatok és az egymással ütköz érdekek felismerésére révén hozzájárul, a tanultakat felhasználni képes, megalapozott érvelés iránti igény kialakulásához.				

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>A k zetbolygó gömbhéjainak szerkezete és ásványtani összetétele A bels gömbhéjak fizikai jellemz i; a tulajdonságok változásában megfigyelhet törvényszer ségek megfogalmazása. Az egyes gömbhéjak f geokémiai és ásványtani jellemz i.</p> <p>A k zetlemezek mozgása I-II A kontinentális és az óceáni k zetlemezek felépítésének és legfontosabb tulajdonságainak összehasonlítása. A közeled , a távolodó és az elcsúszó k zetlemez-szegélyek jellemz folyamatainak és következményeinek leírása konkrét példák alapján; folyamatábrák elemzése és készítése.</p> <p>A k zetlemezek mozgásának következményei I-II. A földrengésveszélyes térségek elhelyezkedésének törvényszer ségei; a földrengések következményei, a cunami. A földrengések el rejelzésének lehet ségei és korlátai; a károk mérséklésének lehet ségei példák alapján, a társadalom felel s alkalmazkodása a földrengésveszélyes zónákban; a nemzetközi segítségnyújtás szerepének bemutatása konkrét példa alapján. A felszín alatti és a felszíni magmatizmus jellemz inek bemutatása; a vulkánosság típusai, összefüggésük a k zetlemez-szegélytípusokkal; magyarázó ábrák elemzése. Az ütköz k zetlemez-szegélyek mentén lejátszódó folyamatok összehasonlítása. Mélytengeri árok, peremi medence,</p>	<p><i>Kémia:</i> szerves és szervetlen vegyületek, keverék, ötvözet, ásványok, k szén, szénhidrogén, halmazállapotok.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> él anyag, evolúció, rendszertan.</p> <p><i>Matematika:</i> térbeli mozgások elképzelése id egységek, id tartammérés.</p> <p><i>Fizika:</i> úszás, s r ség, nyomás, h mérséklet, er hatások, szilárd testek fizikai változásai, hullámterjedés.</p>

<p>ülédékfelhalmozódás, szigetív, hegységképzés és (orogenezis).</p> <p>A geológiai (belső) és a földrajzi (külső) erők felszínformáló munkájának kapcsolata, szerepük bemutatása kontinentális és óceáni példák alapján.</p> <p>Ásványkincsek I. A legfontosabb képzetalkotó <i>ásványok</i> felismerése, elkülönítése; a képzetek csoportosítása, az egyes képzetcsoportokhoz tartozó főbb képzet típusok jellemzése; képzetvizsgálat, képzetfelismerés. (gyakorlat) A képzetek hasznosításának bemutatása példák alapján: közvetlen (pl. terméskő) és átalakítást követő használat (pl. cement, cserép).</p> <p>Ásványkincsek II. <i>Érc</i> és más hasznosítható ásványegyüttesek: példák gyakori ércásványokra, felismerésük, elkülönítésük; magmás és üledékes ércképzés és; az érc gazdasági hasznosításának bemutatása példák alapján. <i>Fosszilis energiahordozók</i>: a képzés szén és a szénhidrogének keletkezésének folyamata, gazdasági jelentőségük változása.</p> <p>A bányászatból, a szilárd földfelszín megbontásából ered környezeti problémák A nagy tömegű kézetátalakítás (pl. cementgyártás) és a fenntarthatóság kapcsolatának szemléltetése; az építkezés, ércbányászat, fosszilis energiahordozók kitermelésének és felhasználásnak környezeti következményei információgyűjtés és feldolgozás alapján. A károsítás mérséklésének lehetőségei, a rekultiváció bemutatása példákban.</p> <p>Földtörténet I-III. A kormeghatározás módszerei, a módszerek szerepének összehasonlítása. A földtörténeti idősкала elemzése; eon, idősorszak, idősorszak, kor idősorszakok rendszere. A Föld belső és felszíni fejlődésének legfontosabb eseményei, azok nyomai bolygónkon; az élet elterjedésének legfontosabb lépései, az élet visszahatása a földrajzi, és ezen keresztül a geológiai folyamatokra, a környezet változásának mérföldkövei; konkrét példák megnevezése, területi elmozdulásuk bemutatása.</p> <p>* A talaj A talaj mint a legösszetettebb és a társadalmi-gazdasági folyamatok miatt legsérülékenyebb környezeti képzetdmény jellemzése; a talajképzés és folyamatának, összefüggéseinek bemutatása. A talaj szerkezete, szintjeinek jellemzése; az elterjedt zonális és azonális talajok jellemzése a kialakításában szerepet játszó tényezők bemutatásával. A talaj környezeti hatásjelző szerepének és a talajpusztulás</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegelemek időrendjének felismerése.</p> <p><i>Etika:</i> az ember forrásokkal való etikus gazdálkodás, egyéni és társadalmi érdek.</p> <p><i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p>
---	---

mérséklési lehet ségeinek bemutatása példák alapján.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Geoszféra, földkéreg, földköpeny, földmag, asztenoszféra, magma, geotermikus gradiens, k zetlemez-mozgás, hegységképzés, földrengés, vulkanizmus, szerkezeti mozgás; k zetalkotó ásvány, magmás, üledékes és átalakult k zet, ércásvány, ércképzés, agyagásvány, geokémiai körforgás; nagyszerkezeti elem, domborzati forma, rekultiváció; kormeghatározás, smaradvány (fosszília), földtörténeti eon, id , id szak, kor.
Topográfiai ismeretek	Gondwana, Pangea, Tethys. sföldek (pajzsok) tanult példái. A Kaledóniai-, a Variszkuszi-, a Pacifikus-, az Eurázsiai-hegységrendszer tanult tagjai. Fuji, Vezúv, Etna, Hawaii-szigetek, Teleki-vulkán, Kilimandzsáró-csoport, Mt. Pelée, Mount St. Helens, Popocatépetl, Krakatau, Hawaii-szigetek

Tematikai egység/Fejlesztési cél	A légkör földrajza				Órakeret 11 óra
	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám	
Az órakeret felhasználása	9	1	1	11	
Elzetes tudás	Id járási elemek és jelenségek felismerése. A felmelegedés, a víz körforgása és halmazállapot-változásai. Az id járási elemek térbeli és id beli változásai. A Föld gömb alakjának következményei, az éghajlati övezetesség kialakulásának okai, az egyes éghajlatok el fordulásának területi példái. Éghajlati diagram.				
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az oksági gondolkodás fejlesztése a légköri folyamatokat alakító tényezők közötti kölcsönhatások alapján. A légkör mint rendszer folyamatainak a Föld egészére gyakorolt hatásának bemutatása. Igény és képesség kialakítása a tevékeny, felelős környezeti magatartásra az emberi tevékenység légköri folyamatokra gyakorolt hatásainak bemutatásával, a személyes felelősség és cselekvés szükségességének felismertetésével. A lokális és a globális kapcsolatának beláttatása a helyi károsító folyamatok globális veszélyforrásokká válásának példáján. Az id járás okozta veszélyhelyzetek felismertetése, a helyes és mások iránt is felelős cselekvés képességének kialakítása.				

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A légkör anyagai és szerkezete</i></p> <p>A légkört felépítő anyagok csoportosítása, az egyes anyagok légköri folyamatokban betöltött szerepének megismerése.</p> <p>A légkör tartományainak jellemzése, jellemzőik összehasonlítása,</p>	<p><i>Kémia:</i> gázok jellemzői, gáztörvények, a víz tulajdonságai,</p>

<p>szerepük értékelése a földi élet és a gazdaság szempontjából.</p> <p><i>A leveg felmelegedése</i> A leveg felmelegedésének folyamata, törvényszer ségei; folyamatára elemzése, h mérséklet változásához kapcsolódó egyszerű számítási feladatok megoldása. A felmelegedést meghatározó és módosító tényez k, hatásuk gazdasági-energetikai hasznosíthatóságának példái.</p> <p><i>A felh - és csapadékképz és</i> A felh - és csapadékképz és feltételei, összefüggései, a folyamat bemutatása. A leveg nedvességtartalmához és a csapadékképz éshez kapcsolódó számítási feladatok megoldása. A talaj menti és a hulló csapadékok típusainak jellemzése, a csapadék gazdasági jelent ségének ismertetése példákkal.</p> <p><i>A leveg mozgása I.</i> A légnyomás változásában szerepet játszó tényez k megnevezése; a légnyomás és a szél kialakulásának összefüggései. A nagy földi légkörzés rendszerének bemutatása; a szélrendszerek jellemzése.</p> <p><i>A leveg mozgása II.</i> A monszun szélrendszer kialakulásában szerepet játszó tényez k bemutatása, a mérséklet és a forró övezeti monszun összehasonlítása; a jellegzetes helyi szelek és a mindennapi életre gyakorolt hatásuk bemutatása példák alapján.</p> <p><i>A leveg mozgása III.</i> A ciklon és az anticiklon összehasonlítása, az id járás alakításában betöltött szerepük igazolása.</p> <p><i>Id járás, id járási frontok</i> Az id járás és a mindennapi élet kapcsolatának bemutatása. Szöveges és képi id járás-el rejelzés értelmezése; következtetés levonása id járási adatokból. A hideg és a meleg front összehasonlítása, jellemz folyamataik bemutatása, példák a mindennapi életet befolyásoló szerepükre. Felkészülés az id járás okozta veszélyhelyzetekre, a helyes és másokért is felel s magatartás kialakítása.</p> <p>Szöveges és képi id járás-el rejelzés értelmezése; következtetés levonása id járási adatokból. (gyakorlat)</p> <p><i>A szél és a csapadék felszínformáló tevékenysége</i> A felszínformáló tevékenységet befolyásoló tényez k összegy jtése; a pusztító és épít tevékenység által létrehozott jellemz i formák felismerése. A szél és a csapadék felszínformáló tevékenységének gazdasági</p>	<p>kémhatás, kémiai egyenletek, légnyomás, h mérséklet, áramlások, savas es .</p> <p><i>Fizika:</i> gáztörvények, kicsapódás, légnyomás, h mérséklet, s r ség, áramlások, sebesség, üvegházhatás.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> légzés, keringés, légúti betegségek, allergia.</p> <p><i>Matematika:</i> százalékszámítás, matematikai eszköztudás alkalmazása.</p> <p><i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p> <p><i>Etika:</i> az egyéni felel sség felismerése, felel s viselkedés.</p>
--	--

következményei.	
<p><i>A légszennyezés következményei</i></p> <p>A legnagyobb légszennyez források megnevezése; a szennyezés élettani, gazdasági stb. következményeinek bemutatása példák alapján.</p> <p>Az egyén lehet ségeinek és felel sségének feltárása a károsítás mérséklésében, a légköri folyamatok egyensúlyának meg rzésében.</p> <p>Aktuális légszennyezési információk gy jtése és feldolgozása.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p>Állandó, változó és er sen változó gáz; troposzféra, sztratoszféra; üvegházhatás, a h mérséklet napi és éves járása, izoterma, izobár, h mérsékleti egyenlítés, f nszél, harmatpont, abszolút / relatív páratartalom, felh típusok, talaj menti csapadék, hulló csapadék; id járás-el rejelzés, kibocsátás, szállítás, leülepedés, ózonréteg ritkulása (elvékonyodása), globális felmelegedés, savas csapadék, a szél pusztító és épít munkája, erózió.</p>

Tematikai egység/Fejlesztési cél	A vízburok földrajza				Órakeret 11 óra
Az órakeret felhasználása	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám	
	9	1	1	11	
El zetes tudás	<p>Az óceánok és a jelent sebb tengerek elhelyezkedése. A folyók felszínformáló munkájának jellemz i példái, az árvíz. A tavak jellemz i. Hazánk legnagyobb folyói és tavai. Az egyes kontinensek legjelent sebb folyói, tavai. Talajvíz, hévíz fogalma, hazai el fordulások példái. Vízszennyezés.</p>				
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A vízburokban lezajló folyamatok társadalmi-gazdasági következményeinek felismertetése.</p> <p>Oksági gondolkodás fejlesztése a növekv termelés és fogyasztás által a vízburokban bekövetkezett változások, az emberiség további sorsát is befolyásoló hatások megláttatásával.</p> <p>A személyes felel sség és cselekvés szükségességének, lehet ségeinek felismertetése, a felel s környezeti magatartás iránti igény kialakítása.</p> <p>A környezeti szemlélet fejlesztése a lokális károsító folyamatok kölcsönhatások révén megvalósuló globális veszélyforrásokká válásának, valamint az egészséges ivóvíz biztosításának egyre nagyobb nehézségei miatt elengedhetetlen ésszer , takarékos vízfelhasználás beláttatásával. A vízburok folyamatait által okozott veszélyhelyzetek felismertetése és a helyes, mások iránt is felel s cselekvés képességének kialakítása.</p>				

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
--	----------------------------

<p>A vízburok tulajdonságai. A vízburok tagolódása, az elemek kapcsolódásának, egymáshoz való viszonyának megértése (világtenger, óceánok, tengerek); a tengerek típusainak, jellemzőinek bemutatása példák alapján. A sós és az édes víz eltérő tulajdonságai, következményeinek bemutatása. A tengervíz sótartalmát befolyásoló tényezők földrajzi összefüggéseinek értelmezése.</p> <p>A vízburok mozgásai I-II. A hullámzás kialakulása és jellemzői, kapcsolata a parttípusokkal. *A tenger felszínformáló munkáját befolyásoló tényezők megismerése; épülő és pusztuló tengerpartok jellemzése. A tengeráramlást kialakító tényezők összefüggéseinek bemutatása; a hideg és a meleg tengeráramlások példái; a tengeráramlás éghajlatmódosító szerepének bemutatása példákban. A tengerjárást kialakító tényezők összefüggései, a jelenség kapcsolata a torkolattípusokkal.</p> <p><i>A felszín alatti vizek</i> A felszín alatti vizek típusai, kialakulásuk folyamatának, összefüggéseinek bemutatása. Az egyes víztípusok jellemzése, gazdasági jelentőségük megismertetése példák alapján; veszélyeztetettségük okainak és következményeinek feltárása.</p> <p>** <i>A karsztosodás</i> A karsztosodás folyamatának bemutatása, a tényezők közötti összefüggések felismerése. A felszíni és felszín alatti karsztformák jellemzése; a jellemző felszínformák felismerése képeken, terepen, következtetés a kialakulás folyamatára.</p> <p><i>A felszíni vizek</i> A vízgyűjtő terület, a vízállás, a vízjárás és a vízhozam összefüggéseinek felismerése. A tómedencék kialakulásának típusai példák alapján; a tavak pusztulásához vezető folyamatok, illetve azok összefüggéseinek bemutatása.</p> <p><i>A folyóvíz felszínformáló munkája</i> A folyóvíz felszínformáló munkáját befolyásoló tényezők megismerése; a folyók építő és pusztító munkája következményeinek bemutatása, felszínformálási összefüggéseinek megismerése.</p> <p><i>A jég felszínformáló munkája</i> A belföldi és a magashegységi jég felszínformáló munkájának összevetése, jellemzése. Jellemző felszínformák felismerése képeken, következtetés kialakulási folyamatra.</p>	<p><i>Kémia:</i> víz, oldatok, oldódás, szén-sav, nitrátok.</p> <p><i>Fizika:</i> nyomás, áramlások, tömegvonzás, energia.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> eutrofizáció, vízi életközösségek.</p> <p><i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p> <p><i>Etika:</i> az erőforrásokkal való etikus gazdálkodás, egyéni és társadalmi érdek, az egyéni felelősség felismerése, önkéntes segítségnyújtás.</p>
--	---

<p>A karsztosodás folyamatának bemutatása, a tényezők közötti összefüggések felismerése.</p> <p>A felszíni és felszín alatti karsztformák jellemzése; a jellemző felszínformák felismerése képeken, terepen, következtetés a kialakulás folyamatára.</p> <p><i>A vízburok mint gazdasági erőforrás</i></p> <p>A vízgazdálkodás feladatainak értelmezése; az ár- és belvízvédelem szerepének bemutatása hazai példákon; a veszélyhelyzetek kialakulásához vezető folyamatok megismerése; helyes és felelős magatartás veszélyhelyzetekben.</p> <p>A gazdaság vízigénye: kommunális és ipari vízellátás, öntözés, a vízenergia hasznosításának lehetőségei és korlátai.</p> <p>A vízi szállítás jellemzői; a víz mint idegenforgalmi tényező bemutatása hazai és nemzetközi példákon.</p> <p><i>A vízburok környezeti problémái</i></p> <p>A legnagyobb szennyező források megnevezése; a szennyeződések élettani, gazdasági stb. következményeinek bemutatása példák alapján; az egyén lehetőségeinek és felelősségének feltárása a károsítás mérséklésében, a vízburok egyensúlyának megőrzésében.</p> <p>Az öntözés okozta környezeti problémák bemutatása.</p> <p>Az ivóvíz-biztosítás nehézségeinek és következményeinek, a vízzel való takarékoság lehetőségeinek megismerése információgyűjtés és feldolgozás alapján. (gyakorlat)</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Világtenger, beltenger, peremtenger, fajhő, talajvíz, talajnedvesség, belvíz, rétegvíz, artézi víz, hévíz, vízrendszer, fertőzés, mocsár, láp, eutrofizáció, lefolyástalan terület, épült tengerpart, pusztuló tengerpart, szakaszjelleg, gleccser, moréna, karsztjelenség, karsztforma.
Topográfiai ismeretek	Az óceánok és tengerek, tavak, folyók tanult példái. Karib (Antilla)-tenger, Csád-tó, Niger, Tanganyika-tó, Szt. Lőrinc-folyó; Eufrátesz, Holt-tenger, Jenyiszej, Léna, Ebro, Elba, Fekete-tenger, Rajna, Genfi-tó, Gyilkos-tó, Odera, Olt, Szent Anna-tó, Vág, Visztula, Bodrog, Hernád, Mura, Szamos, Száva, szegedi Fehér-tó, Szelidi-tó, Tisza-tó; Golf-, Észak-atlanti-, Labrador-, Humboldt-, Oja-shio-, Kuro-shio-áramlás.

Tematikai egység/Fejlesztési cél	A földrajzi övezetesség			Órakeret 12 óra
	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	
Az órakeret felhasználása	9	1	2	Összes óraszám 12

<p>Elzetes tudás</p>	<p>Az éghajlat és az idjárás fogalma, az éghajlati elemek felismerése. Az egyes kontinensek tipikus éghajlatainak és Magyarország éghajlatának jellemzése. Az éghajlati elemek, az éghajlatot alakító és módosító tényezők szerepe. Éghajlati diagram olvasása. Az éghajlati övezetesség okai. A földrajzi övezetek egyedi jellemzése, az övezetekhez kötődő tipikus tájak.</p>
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az oksági gondolkodás fejlesztése a földrajzi övezetességet kialakító tényezők közötti ok-okozati kapcsolatrendszer megértésével, az éghajlat más földrajzi tényezők alakításában meghatározó jelentőségének, a természeti adottságok és a mezőgazdasági tevékenység közötti, az éghajlat és a táplálkozás, a napi életvitel közötti összefüggések felismertetésével.</p> <p>A rendszerszemlélet fejlesztése a földrajzi övezetesség elemeinek megismerése során.</p> <p>Annak megértése, hogy az egyes elemekben bekövetkező változások az egész bolygóra kiterjedő övezetesség rendszerének megbomlásához is vezethetnek és átalakíthatják, illetve létében veszélyeztethetik az egyes társadalmak életét.</p>

<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p><i>A szoláris és a valódi éghajlati övezetesség</i></p> <p>A szoláris éghajlati övezetesség kialakulása törvényszerűségeinek, a valódi éghajlati övezetességgel való kapcsolatának, az övezetességet kialakító és módosító tényezők szerepének értelmezése, összefüggéseinek feltárása.</p> <p>Az övezetesség rendszerének megértése; az éghajlati és a földrajzi övezetesség közötti különbség indoklása.</p> <p>*A <i>talajtípusok</i> övezetes elrendezésének bemutatása, az egyes övezetekhez kapcsolódó meghatározó zonális talajtípusok jellemzése.</p> <p><i>A forró, a mérsékelt és a hideg földrajzi övezet (I-VI.)</i></p> <p>Az övezetek kialakulása, elrendezése, az ebben rejlő törvényszerűségek és összefüggések feltárása; az övezetek tagolódásának törvényszerűségei. Az éghajlati jellemzők változásában megfigyelhető törvényszerűségek feltárása, más elemekkel való összefüggéseinek bemutatása.</p> <p>A természetföldrajzi adottságok és az életmód, illetve gazdálkodás kapcsolatának bemutatása; az összefüggések, ok-okozati kapcsolatok feltárása. *A <i>talajtípusok</i> övezetes elrendezésének bemutatása, az egyes övezetekhez kapcsolódó meghatározó zonális talajtípusok jellemzése. Példák megnevezése a fenntarthatóság és a talaj kapcsolatára különböző éghajlati övezetekben.</p> <p>Övezeteket veszélyeztető <i>környezeti problémák</i> és következményeik bemutatása.</p>	<p><i>Fizika:</i> meteorológiai jelenségek fizikai alapjai.</p> <p><i>Matematika:</i> modellek és diagramok megértése, adatleolvasás.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> életfeltételek, életközösségek, biotopok, ökológiai kapcsolatrendszer, talaj, az élővilág rendszerezése.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegegységek közötti tartalmi különbségek felismerése.</p> <p><i>Etika:</i> más kultúrák iránti érdeklődés.</p>

<p>Gyakorlat</p> <p><i>A függ leges övezetesség</i> A kialakulás összefüggéseinek, törvényszer ségeinek bizonyítása. A függ leges övezetességben megnyilvánuló területi különbségek bemutatása példák alapján.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Szoláris és valódi éghajlati övezetesség, földrajzi övezetesség, övezet, öv, terület, vidék; zonális talaj, természetes él világ, függ leges övezetesség, erd határ, hóhatár.</p>

<p>Tematikai egység/Fejlesztési cél</p>	<p>Társadalmi folyamatok a 21. század elején</p>				<p>Órakeret 6 óra</p>
	<p>Az órakeret felhasználása</p>	<p>Új ismeretek</p>	<p>Gyakorlat</p>	<p>Ismétlés, mérés</p>	
		4	1	1	6
<p>El zetes tudás</p>	<p>A hazai településtípusok legfontosabb jellemz i, a különböz településtípusokon él k jellemz tevékenységei. Települések és szerepköreik konkrét példái. Az egyes kontinensek, kontinensrészek, országok népességének jellemz i, meghatározó jelent ség települései.</p>				
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az eltér kultúrák értékeinek felismertetése, a kultúrák közötti párbeszéd fontosságának, a vallás kultúraformáló szerepének megértetése. Érdekl és és nyitottság kialakítása más vallások, kultúrák értékeinek megismerése iránt. Az idegen nyelvtudás fontosságának belátása. Bolygónk különböz térségeiben lejátszódó urbanizálódás eltér vonásainak felismerése, a társadalmi-gazdasági fejl déssel való összefüggésének belátása. A témához kapcsolódó média hírek kritikus értelmezése.</p>				

<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p><i>Demográfiai folyamatok a 21. század elején I-II.</i> A népességszám-változás id beli és területi különbségeinek, okainak feltárása, következményeinek megfogalmazása; a fiatal és az öreged társadalmak jellemz inek összevetése, következtetés társadalmi folyamatokra, problémákra. A népesség térbeli eloszlását befolyásoló tényez k megismerése, példák megnevezése ritkán és s r n lakott területekre. A népesség gazdasági aktivitás szerinti jellemz i (keres k, eltartottak).</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> demográfiai folyamatok; vallás, nemzetiség, a városok kialakulása, urbanizáció jellemz i.</p>

<p>A demográfiai folyamatokhoz kapcsolódó <i>egyszer számítási feladatok</i> megoldása, <i>következtetések</i> levonása az eredmények alapján. Napjaink migrációs folyamatainak megismerése, konkrét példáinak bemutatása (pl. hírek, nyomtatott és digitális információforrások alapján), az okok feltárása. (gyakorlat)</p> <p><i>A népesség összetétele</i> Az emberfajta (nagyasszok) területi elhelyezkedésének bemutatása. Állam, nemzet, nemzetállam, több nemzetiség állam, nemzeti kisebbség fogalmának értelmezése konkrét példák alapján. A nyelvi sokszínűség jellemzése, a világnyelvek szerepének megértése. A világvallások elterjedésének, a vallás kulturális és a társadalmi-gazdasági folyamatokban betöltött szerepének megismerése példák alapján.</p> <p><i>Településtípusok</i> A települések csoportosítása különböző szempontok alapján példákkal. A falu és a város fejlődésének, szerepének, jellemzőinek összehasonlítása, példák különböző szerepkört betöltő településekre a szerepkörök átalakulására. Az egyes településtípusokon élők életkörülményének, az életmódjának összevetése; a tanya és a farm összehasonlítása.</p> <p><i>Urbanizáció</i> A városodás és városiasodás fogalmának megismerése, kapcsolatok megértése; az urbanizációs folyamatok összehasonlítása a fejlett és a fejlődő világban; az agglomerációk kialakulásának bemutatása konkrét példákkal; a nagyvárosi élet ellentmondásainak feltárása a témához kapcsolódó szemelvények, adatok felhasználásával.</p>	<p><i>Biológia-egészségtan:</i> emberfajta.</p> <p><i>Matematika:</i> logikus gondolkodás, matematikai eszközhasználat.</p> <p><i>Idegen nyelvek:</i> a nyelvtanulás fontossága (motiváció).</p> <p><i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p> <p><i>Etika:</i> a vallás szerepe, más kultúrák értékeinek elismerése.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Nagyassz, természetes szaporodás és fogyás, a népesedési folyamat szakaszai, népességrobbanás, korfa, fiatalodó társadalom, öregedő társadalom, születéskor várható élettartam, népsűrűség, világnyelv, világvallás, aktív és inaktív népesség, munkanélküliség, vendégmunkás; tanya, farm, falu, város, városszerkezet, agglomeráció.</p>
<p>Topográfiai ismeretek</p>	<p>Nyugat-európai, észak-amerikai és kelet-ázsiai népességtömörülés, a világvallások központjai.</p>

A továbbhaladás feltételei

A tanuló:

- rendelkezzen biztos természettudományos ismeretekkel a világegyetemről, a Naprendszer égitestjeiről; tudja azokat jellemezni, és ennek során alkalmazni fizikai és kémiai ismereteit,

- értse és tudja magyarázni az égitestek közötti kapcsolatokat, mozgástípusokat és ezek következményeit,
- tudja összehangolni megfigyeléseit, tapasztalatait a tanultakkal,
- rendelkezzen valós képzetekkel az égitestek egymáshoz viszonyított méreteiről, igazodjon el a csillagászati nagyságrendekben,
- legyen képes önálló feladatmegoldásra: a térképi és csillagászati ismeretekhez kapcsolódó mérésre, helymeghatározásra, időszámításra,
- ismerje a geoszférák kialakulását, felépítését, szerkezetét; jelenségeiket, folyamataikat és azok következményeit,
- tudja példákkal bizonyítani a kőzetburok, a vízburok és a levegőburok közötti oksági összefüggéseket, kölcsönhatásokat és a mindennapi életre gyakorolt hatásaikat,
- értse és támassza alá konkrét példákkal a földrajzi övezetesség megnyilvánulásait, a bennük érvényesülő természeti és társadalmi kölcsönhatásokat a Föld különböző részein,
- ismerje az egyes geoszférák, a földrajzi övezetek és övek fő környezeti problémáit, megoldásuk lehetőségeit,
- értse meg, hogy a természet által nyújtott feltételek, erőforrások eltérnek a Földön és hasznosításuk mértéke, módja is különböző,
- lássa be a népesség, a települések elhelyezkedésének, a gazdálkodás lehetőségeinek összefüggéseit a földrajzi övezetességgel,
- tudja, hogy a Föld egységes rendszer, ahol a természeti és a társadalmi törvényszerűségek egyaránt érvényesülnek,
- rendelkezzen mind a természeti, mind a társadalomföldrajzi információk feldolgozásához szükséges elemi módszerek alkalmazásának képességeivel.
- alkalmazza a regionális földrajzban eddig megszerzett ismereteit az egyes témakörök feldolgozásakor.

10. évfolyam

Tematikai egység/Fejlesztési cél	A világgazdaság jellemző folyamatai				Órakeret 12 óra
	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám	
Az órakeret felhasználása	8	2	2	12	
Elzárts tudás	Alapvető gazdasági fogalmak: gazdaság, ipar, mezőgazdaság, szolgáltatás, bevétel, kiadás, adósság. A család mint a legkisebb gazdasági közösség működése. A világ meghatározó jelentőségű országainak alapvető gazdasági jellemzői. Magyarország gazdaságának fő vonásai				
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A globalizáció fogalmának megértése, a jellemzők, a mozgatórugók, a folyamatok ellentmondásainak felismertetése. A pénzvilág alapvető folyamatainak megértése, intézményrendszerének megismertetése, az ismeretek mindennapi pénzügyi helyzetekben való alkalmazási képességének kialakítása. A hitelfelvétel esetleges veszélyeinek beláttatása. Érdeklődés felkeltése a napi pénzügyi-gazdasági folyamatok megismerése iránt. A témához kapcsolódó, médiában megjelenő hírek kritikus értelmezése. Pénzügyi döntések mérlegelési képességének, a vállalkozó szellem, kreatív állampolgárrá válás igényének kialakítása.				

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Nemzetgazdaságok és a világgazdaság I-III.</i> A nemzetgazdaságok átalakuló szerepének megértése, az állam piacgazdaságban betöltött szerepének megismerése. A gazdasági fejlettség összehasonlítására alkalmas mutatók értelmezése, a területi különbségeinek példái: a centrum és periféria térségek jellemzői, kapcsolatrendszerük sajátos vonásai. Különböző típusú statisztikai forrásokból gyűjtött fejlettséget tükröző adatsorok értelmezése A gazdaság szerveződését befolyásoló természeti és társadalmi <i>telepítési</i> tényezők megismerése, szerepük átalakulásának példái. A gazdasági szerkezet, az egyes ágazatok változó szerepének megértése, a gazdasági szerkezet és társadalmi-gazdasági fejlettség összefüggéseinek bemutatása országpéldákon. A gazdasági és a foglalkozási szerkezet kapcsolatának felismerése, a foglalkozási ártérkép és bemutatása példák alapján.</p> <p><i>Integrációs folyamatok</i> Az együttműködések kialakulásában szerepet játszó tényezők értékelése; az integrációk fejlődési szintjeinek összehasonlítása, az</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> az eltérő gazdasági fejlettség történelmi alapjai, Európa a 20. század második felében, gazdaságtörténet.</p> <p><i>Matematika:</i> statisztikai adatok értelmezése, kamatszámítás.</p> <p><i>Etika:</i> a pénz szerepe a mindennapi életben.</p>

<p>együttm ködés el nyeinek feltárása. A legfontosabb nemzetközi integrációk jellemzése.</p> <p><i>A globalizáció I-II.</i> A <i>globalizáció</i> értelmezése, feltételei, jellemzése; a <i>transznacionális vállalatok</i> (TNC) m ködésének, a termelésszervezés sajátosságainak bemutatása vállalatpéldákon; a globalizáció és a TNC-k kapcsolatának felismerése. A globalizáció következményeinek, mindennapi életünkre gyakorolt hatásának bemutatása.</p> <p><i>A monetáris világ I-II.</i> A <i>mindennapok pénzügyi folyamatai</i>, a pénzügyi szolgáltatások megismerése (folyószámla, hitel, befektetés, értékpapírok, valuta), a t zsd e m ködésének jellemz i. Az <i>infláció</i> kialakulásában szerepet játszó tényez k bemutatása, az infláció következményeinek mérlegelése. A <i>hitelfelvétel és az eladósodás összefüggéseinek felismerése</i> az egyén, a nemzetgazdaság és a világgazdaság szintjén; az eladósodás és az adósságválság kialakulásának folyamata, az összefüggések feltárása. *A m köd t ke és a pénzt ke áramlásának jellemz i. A nemzetközi pénzügyi szervezetek szerepének és feladatainak megismerése.</p> <p>A gazdasági, pénzügyi folyamatokhoz kapcsolódó <i>hírek, adatok gy jtése, értelmezése, vélemények ütköztetése</i>; egyszer valutaátváltási feladatok megoldása. <i>I-II. (gyakorlat)</i></p>	<p><i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> a családi gazdálkodás, a jövedelem, hitelfelvétel.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Gazdasági szerkezet, GDP, GNI, piacgazdaság, költségvetés, integráció, területi fejlettségi különbség, K+F, globalizáció, pénzt ke, m köd t ke, zöldmez s / barnamez s beruházás, értékpapír, adósságválság, Nemzetközi Valutaalap (IMF), Világbank, WTO, OECD.</p>
<p>Topográfiai ismeretek</p>	<p>A világ meghatározó jelent ség t zsdéinek helyszínei.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Magyarország – helyünk a Kárpát-medencében és Európában			Órakeret 15 óra
Az órakeret felhasználása	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám
	10	3	2	15
Elzertes tudás	Magyarország és a Kárpát-medence természetföldrajzi jellemzői. Magyarország társadalmi-gazdasági jellemzői, területi sajátosságainak vonásai, értékei és problémái.			
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A magyarsághoz, a hazához, a szűkebb és tágabb környezetükhöz való kötődés megerősítése hazánk természeti, társadalmi, kulturális és tudományos értékeinek megismertetésével.</p> <p>A kedvezőtlen népesedési folyamatok társadalmi, gazdasági következményeinek beláttatása.</p> <p>A kreatív, vállalkozó szemlélet gondolkodás megalapozása az egyén, a helyi és a regionális közösségek gazdaságfejlesztésében betöltött szerepének, lehetőségeinek felismertetésével.</p> <p>Az érdeklődés felkeltése a szűkebb és tágabb környezetüket érintő társadalmi-gazdasági folyamatok, illetve fejlesztések, döntések megismerése iránt.</p> <p>A földrajzi ismeretek alkalmazási képességének kialakítása a hazai földrajzi térben; a hazánkkal, a Kárpát-medencével kapcsolatos társadalmi-gazdasági tartalmú információk, hírek értelmezése, a kritikai gondolkodás fejlesztése.</p>			

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>A magyarországi társadalmi-gazdasági fejlődés jellemzői I-III.</p> <p>A természeti és társadalmi erőforrások jellemzése.</p> <p>A gazdasági rendszerváltás következményeinek bemutatása.</p> <p>Napjaink jellemzői társadalmi és gazdasági folyamatainak megismerése, a társadalmi– gazdasági fejlődésre gyakorolt hatásuk bemutatása példák alapján. (gyakorlat)</p> <p>A magyarországi régiók földrajzi jellemzői I-VI.</p> <p>Az egyes régiók jellemző erőforrásainak megismerése, földrajzi adottságainak összehasonlító értékelése; a társadalmi– gazdasági központok megismerése.</p> <p>A társadalmi– gazdasági fejlődés és fejlettség területi különbségeinek bemutatása, az összefüggések feltárása, a lehetséges fejlődési utak, húzóágazatok prognosztizálása.</p> <p>A védelem alatt álló természeti, kulturális értékek, nemzeti parkok, világörökségi helyszínek értékeinek rendszerezése, idegenforgalmi szerepük feltárása. I-II. (gyakorlat)</p> <p>Az idegenforgalom társadalmi adottságainak (infrastruktúra, szolgáltatások) értékelése, a legfontosabb idegenforgalmi célpontok bemutatása. (gyakorlat)</p>	<p>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: Magyarország történelme.</p> <p>Vizuális kultúra: az épített környezet értékei.</p> <p>Biológia-egészségtan: védett növények és állatok.</p> <p>Magyar nyelv és irodalom: hazai tájakról készült leírások.</p> <p>Informatika: digitális</p>

<p><i>Az országhatáron átívelő kapcsolatok</i></p> <p>A regionális szervezések földrajzi alapjainak feltárása; eurorégiók a Kárpát-medencében, a ködésük értelmezése.</p> <p>Hazánk Európai Unióban betöltött szerepének megismerése, nemzetközi gazdasági kapcsolataink bemutatása.</p>		<p>információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p> <p><i>Etika:</i> kulturális érték, a hazánkban élő nemzetiségek kulturális értékeinek tisztelete.</p>		
Kulcsfogalmak/fogalmak	<p>Természeti és társadalmi erőforrások, gazdasági rendszerváltozás, eladósodás, a ködés befektetés, területi fejlettségkülönbség, tranzitforgalom, gazdasági szerkezetváltás, húzóágazat, idegenforgalom, személygépkocsi-gyártás, vegyipar, ipari park, hungarikum, nyitott gazdaság, eurorégió.</p>			
Topográfiai ismeretek	<p>Magyarország megyéi, megyeszékhelyei és megyei jogú városai. Településpéldák az alábbi szempontokból: határátkel hely, vallási és kulturális központ, a kitermelés és az energiagazdaság központjai, élelmiszer-, gép- és vegyipari központ, válságterület települése, idegenforgalmi központ, védett természeti és kulturális érték helyszíne, világörökség helyszíne.</p>			
Tematikai egység/Fejlesztési cél	A társadalmi-gazdasági fejlődés és regionális különbségei Európában			Órakeret 16 óra
Az órakeret felhasználása	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám
	12	3	1	16
Elzeter tudás	<p>Az Európai Unióról tagállamai, a közösség a ködésének alapvető elemei, az egyes kontinensrészek természeti és társadalmi-gazdasági jellemzői.</p>			
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az Európai identitástudat továbbfejlesztése az Európai Unió, illetve a kontinens országai természeti és társadalmi-kulturális sokszínűségének felismertetésével, az Unió tagországai által közösen megfogalmazott értékek iránti tisztelet, a felelős közösségi magatartás iránti igény kialakításával.</p> <p>Nyitottság kialakítása az országok természeti és kulturális értékeinek megismerése iránt.</p> <p>Az Európai Unióval, illetve a kontinens országaival kapcsolatos hírek, információk értelmezése, érdeklődés kialakítása a közösséget, a kontinens országait érintő témák, események megismerése iránt. Az Európai Unió belüli különbségek okainak felismertetése, az ezek kiegyenlítésére irányuló programok, alapok jelentőségének megértése.</p>			

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Az Európai Unió I-II.</i> <i>Az együttműködés kialakulását és elmélyítését segítő tényezők, az ágazati és regionális együttműködés területei és konkrét példáinak megnevezése. Az Európai Unió mint gazdasági erő tér elhelyezése a világgazdaságban.</i> <i>A területi fejlettség különbség jellemzői, az eltérő gazdasági fejlettség okainak feltárása; a regionális politika lényegének megértése.</i></p> <p><i>A területi fejlettség különbségei Európában</i> <i>Az Európai Unió magterületei I-IV.</i> <i>Németország, Franciaország, a Benelux államok és az Egyesült Királyság gazdaságának szerepe az Európai Unió gazdaságában.</i></p> <p><i>Fejlett gazdaságú országok Európa közepén: Ausztria és Svájc gazdaságának összehasonlítása, a fejlődés sajátos vonásainak kiemelése.</i></p> <p><i>A gazdasági felzárkózást lehetővé tevő tényezők és nehézségeinek bemutatása: Olaszország; Spanyolország és Görögország. I-II.</i></p> <p><i>Kelet-Közép-Európa és Délkelet-Európa rendszerváltó országai I-II.</i> <i>A piacgazdaságra történő áttérés társadalmi és gazdasági következményeinek bizonyítása. Csehország, Lengyelország, Szlovákia, Románia gazdasági fejlődésének összehasonlítása.</i> <i>A jugoszláv utódállamok (délszláv országok) eltérő fejlődési útjai, a fejlődést nehezítő társadalmi-gazdasági tényezők kiemelése.</i></p> <p><i>Kelet-Európa: az elhúzódó gazdasági átalakulás következményei Ukrajna gazdaságának példáján. Oroszország társadalmi-gazdasági fejlődésének sajátos vonásai, az ország világgazdasági szerepének alakulásában.</i></p> <p><i>Egy választott térség / ország megadott szempontok szerinti bemutatása I-III.</i> <i>Pl. prezentáció készítésével különböző forrásokból gyűjtött információk alapján. (gyakorlat)</i></p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: Európa a 20. század második felében, az Európai Unió kialakulása, Szovjetunió, szocializmus.</i></p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom: útleírások, tájleírások.</i></p> <p><i>Informatika: digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</i></p> <p><i>Etika: más kultúrák értékeinek tisztelete.</i></p>

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Gazdasági unió, eurózóna, Schengeni egyezmény, uniós támogatás, területi fejlettségkülönbség, regionális politika, magterület, periféria terület, felzárkózás.
Topográfiai ismeretek	Európa országai és fő városai. A magyarsághoz köztudott határon túli területek központjai. Antwerpen, Barcelona, Bilbao, Birmingham, Csernobil, Donyeck, Dubrovnik, Europort, Fiume (Rijeka), Genova, Gibraltár, Glasgow, Göteborg, Lyon, Manchester, Marseille, Milánó, Murmansk, Nápoly, Odessza, Rotterdam, Sevilla, Split, Strasbourg, Szentpétervár, Theszaloníki, Torino, Várna, Velence, Volgográd. Bonn, Brassó, Bréma, Brno, Constanța, Dortmund, Drezda, Duisburg, Frankfurt, Galícia, Gdańsk, Genf, Graz, Halle, Hamburg, Hannover, Karlovy Vary, Katowice, Köln, Krakkó, Linz, Lipcse, Lódz, München, Ostrava, Ploiești, Plzeň, Rostock, Salzburg, Stuttgart, Szczecin, Trieszt, Zürich.

Tematikai egység/Fejlesztési cél	Az Európán kívüli kontinensek, tájak, országok társadalmi-gazdasági jellemzői			Órakeret 16 óra
Az órakeret felhasználása	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám
Elzárts tudás	12	3	1	16
<p data-bbox="196 853 459 958">A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p data-bbox="475 454 1393 566">Az egyes kontinensek természetföldrajzi jellemzői, kontinensek, illetve azok meghatározó jelentőségű országcsoportjainak társadalmi-gazdasági és környezeti sajátosságai.</p> <p data-bbox="475 566 1393 678">A fejlett országok fejlődésének felismertetése a perifériatársadalmak problémáinak mérséklésében, a nemzetközi összefogás szükségességének beláttatása.</p> <p data-bbox="475 678 1393 757">A földi gazdasági élet folyamatos átrendeződésének felismertetése, okainak megértetése.</p> <p data-bbox="475 757 1393 857">Világunk természeti és társadalmi-kulturális sokszínűségének felismertetése, ezekben rejlő értékek megőrzése iránti felelősség kialakítása.</p> <p data-bbox="475 857 1393 936">Nyitottság kialakítása más országok természeti és kulturális értékeinek megismerése iránt.</p> <p data-bbox="475 936 1393 1126">A Föld közeli és távoli országaival kapcsolatos hírek, információk értelmezése, érdeklődés felkeltése a közösséget, az egész emberiséget érintő témák, események megismerése iránt. Az általános emberi jogok (pl. az egészséges környezethez, a tanulóshoz való jog) érvényesülése iránti elkötelezettség, az emberi értékek iránti tisztelet kialakítása.</p> <p data-bbox="475 1126 1393 1225">A szociális kompetencia fejlesztése a segítségnyújtás szándékú, az emberi fejlődést szolgáló karitatív tevékenység tiszteletének, illetve az ebben való közreműködés képességének alakításával.</p>			

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p data-bbox="196 1395 587 1429"><i>Ázsia regionális földrajza I-V.</i></p> <p data-bbox="196 1429 1083 1574"><i>Délnyugat-Ázsia világgazdasági jelentőségének bemutatása; a szénhidrogénkincs szerepének igazolása a térség fejlődésében. A kultúrák találkozásának bemutatása Törökország példáján; Izrael fejlődésének társadalmi-gazdasági tényezői.</i></p> <p data-bbox="196 1574 1083 1653"><i>Japán meghatározó szerepe Kelet- és Délkelet-Ázsia gazdasági fejlődésében.</i></p> <p data-bbox="196 1653 1083 1731"><i>*Délkelet-Ázsia gyorsan iparosodott országainak fejlődési sajátosságai, az eltérő fejlődési utak magyarázata.</i></p> <p data-bbox="196 1731 1083 1798"><i>A feltörekvő új gazdasági hatalmak (Kína és India) fejlődésének sajátos vonásai.</i></p> <p data-bbox="196 1798 1083 1877"><i>*Délkelet-Ázsia gyorsan iparosodott országainak fejlődési sajátosságai, az eltérő fejlődési utak magyarázata.</i></p> <p data-bbox="196 1877 1083 1944"><i>Ázsia elmaradott, szegény térségeinek bemutatása, a társadalmi-gazdasági problémák értelmezése és magyarázata.</i></p> <p data-bbox="196 1977 627 2011"><i>Amerika regionális földrajza I-V.</i></p>	<p data-bbox="1099 1395 1393 1877"><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: ókori öntözéses kultúrák (Egyiptom, Mezopotámia, India, Kína), világvallások gyarmatosítás, nagy földrajzi felfedezések, az Amerikai Egyesült Államok megalakulása.</i></p> <p data-bbox="1099 1910 1393 2011"><i>Magyar nyelv és irodalom: útleírások, tájleírások.</i></p>

<p>Az <i>Amerikai Egyesült Államok</i> szerepének bemutatása a világ gazdasági és pénzügyi folyamatainak alakulásában. A gazdasági fejlődés sajátosságai, területi jellemzése, az összefüggések bizonyítása; az országon belüli gazdasági-területi átrendezés sajátos vonásainak és okainak bemutatása.</p> <p>A NAFTA USA-n kívüli tagországai (<i>Kanada és Mexikó</i>), szerepük az együttműködésben példák alapján.</p> <p><i>Latin–Amerika</i> gazdasági fejlődését befolyásoló tényezők, társadalmi– történelmi adottságok bemutatása; a fejlettség területi különbségei, a gazdasági fejlődés fókuszterületeinek jellemzése. A fejlődés ellentmondásainak feltárása az adóparadicsomok példáján; az országok világgazdasági szerepének bemutatása példák alapján.</p> <p><i>Brazília</i> feltörekvő gazdaságának jellemzése, a fejlődést elősegítő és megnehezítő tényezők kiemelése.</p> <p><i>Afrika regionális földrajza I-II.</i> A gazdasági fejlődést befolyásoló természeti és társadalmi tényezők értékelése; a fejlettség területi különbségeinek bemutatása, az okok feltárása, a gazdasági fejlődést nehezítő tényezők elemzése.</p> <p><i>Észak–Afrika és trópusi Afrika földrajzi adottságainak összehasonlítása</i>, a társadalmi-gazdasági felzárkózás lehetőségeinek példái. A <i>Dél–afrikai Köztársaság</i> fejlődésében szerepet játszó tényezők bemutatása.</p> <p>Egy választott térség vagy ország megadott szempontok szerinti bemutatása pl. <i>prezentáció</i> készítésével különböző forrásokból gyűjtött információk alapján. <i>I-III. (gyakorlat)</i></p>	<p><i>Művészetek</i>: távoli tájak népeinek kulturális értékei.</p> <p><i>Informatika</i>: digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p> <p><i>Etika</i>: más kultúrák értékeinek tisztelete.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Világgazdasági centrum-periféria, gyarmatosítás, posztindusztriális társadalom, technopolisz, hightech ágazat, K+F, duális gazdaság, demográfiai válság, feltörekvő ország, üdülősziget, adóparadicsom, ültetvény, farm, eladósodás, adósságválság, éhségövezet, OPEC.</p>
<p>Topográfiai ismeretek</p>	<p>Fülöp-szigetek, Indonézia, Irak, Irán, Malajzia, Tajvan; Algéria, Csád, Dél-afrikai Köztársaság, Egyiptom, Guinea, Kenya, Libéria, Líbia, Marokkó, Nigéria, Tunézia; Amerikai Egyesült Államok, Argentína, Bolívia, Chile, Brazília, Kanada, Kuba, Mexikó, Nicaragua, Panama, Venezuela. Adóparadicsomok és üdülőszigetek példái.</p> <p>Abuja, Alexandria, Fokváros, Johannesburg, Kairó, Pretoria; Atlanta, Brazíliai város, Buenos Aires, Caracas, Chicago, Dallas, Havanna, Houston, Los Angeles, Mexikóváros, Montréal, New Orleans, New York, Ottawa, Rio de Janeiro, San Francisco, São Paulo, Seattle, Washington.</p>

Tematikai egység/Fejlesztési cél	Globális kihívások – a fenntarthatóság kérd jelei			Órakeret 12 óra
Az órakeret felhasználása	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám
El zetes tudás	8	3	1	12
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az egyes kontinensek, országok feldolgozása során megismert konkrét környezeti problémák. Magyarország környezeti állapota, védend természeti és társadalmi– kulturális értékei. A Világörökség részeként megnevezett értékek megismertetése; a geoszférák környezeti problémáinak feltárása.</p> <p>Annak megértése, hogy a természeti és a társadalmi– gazdasági folyamatok közötti egyensúly meg rzése, a környezettudatos termelés és fogyasztás elvének érvényesülése Földünk jövője szempontjából alapvet fontosságú. A lokális folyamat – globális következmény elv értelmében az egyén és a helyi közösségek felel sségének belátása.</p> <p>A környezeti témák iránti folyamatos tájékozódás igényének, a környezetbarát termékek, eljárások megismerése iránti igény kialakítása, a témához kapcsolódó médiában elhangzó információk kritikus értelmezése.</p> <p>Törekvés a fogyasztási szokások környezeti szempontokat szem el tt tartó átalakítására, a tudatos fogyasztói magatartásra baráti és családi körben egyaránt.</p> <p>A természeti környezet, a természetes tájak és életközösségek sokszínűségében rejl szépség felismertetése, a meg rzését segít magatartásforma kialakítása. A témában megszerzett ismeretek tudatos alkalmazása a mindennapi életben, és majd kés bb a munka világában is.</p>			

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A globálissá váló környezetszennyezés és következményei</i> A szférákat ért környezetkárosító hatások rendszerezése, az összefüggések feltárása, a lokális szennyez és globális következményeinek igazolása példákkal; a környezetkárosodás életkörülményekre, életmin ségre gyakorolt hatásának bemutatása.</p> <p><i>Demográfiai válság</i> A <i>népességrobbanás</i> kialakulása, következményei, a folyamat összefüggéseinek, területi jellemz inek feltárása. Eltér népesedési folyamatok: csökken lélekszámú és intenzíven növekv társadalmak jellemz inek bemutatása példákon.</p> <p>*Urbanizációs válság A nagyvárosok terjeszkedése: az <i>urbanizációs folyamat</i> területi jellemz inek, ellentmondásainak, társadalmi-gazdasági következményeinek feltárása példákkal.</p>	<p><i>Kémia:</i> a szennyez ésékhöz kapcsolódó kémiai folyamatok, szennyez anyagok, gyártási folyamatok, m anyagok, égés.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> környezeti ártalmak, egészséges táplálkozás, hiánybetegségek, elhízás, GMO, rendszertan, védett növények és állatok.</p>

<p>Élelmezési válság Az élelmiszertermelés és -fogyasztás területi ellentmondásainak felismerése. A fokozódó mez gazdasági termelés környezeti hatásainak igazolása példákkal. A bioszféra és a talaj sérülékenységének felismerése. A genetikailag módosított termékek el állításának, elterjedésének lehetséges hatásai. A biogazdálkodás jellemzése.</p> <p><i>A mind nagyobb mérték fogyasztás és a gazdasági növekedés következményei I-III.</i> A nyersanyag- és energiaválság kialakulásának folyamata. Az energia- és nyersanyag-hatékony gazdálkodás lényegének megismerése, az alternatív energiaforrások hasznosítási problémáinak feltárása. A környezeti szempontok érvényesíthet ségének bemutatása a termelésben és a fogyasztásban, a fogyasztói társadalom és a <i>tudatos fogyasztói magatartás</i> jellemz inek összegy jtése, összevetése. (gyakorlat) A <i>hulladékkezelés és a hulladékgazdálkodás</i> fontosságának igazolása, a különböz megoldási lehet ség összevetése. (gyakorlat)</p> <p><i>A környezet- és a természetvédelem feladatai.</i> Az egyén társadalmi szerepvállalásának lehet ségei, a tevékeny közrem ködés példáinak bemutatása. A helyi szervez dések, illetve a regionális és nemzetközi összefogás példái a környezet védelme és a fenntarthatóság eléréséért. A természeti- táji értékek és az emberiség kultúrkincsének védelmében tett lépések fontosságának, jelent ségének feltárása. A legfontosabb nemzetközi szervezetek tevékenységének bemutatása, a f bb egyezmények, irányelvek célkit zéseinek megismerése. A megvalósítás eredményeinek és nehézségeinek feltárása.</p> <p>A témakörhöz kapcsolódó aktualitások bemutatása források feldolgozásával. (gyakorlat)</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> demográfia, urbanizáció.</p> <p><i>Fizika:</i> energia.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> családtervezés, tudatos fogyasztói magatartás.</p> <p><i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p> <p><i>Etika:</i> a jövő generációért érzett felel sség.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Elsivatagosodás, elszikesedés, talajpusztulás, ózonritkulás, globális klímaváltozás, savas csapadék, radioaktív szennyez dés, biodiverzitás csökkenése, ivóvízellátás, vízhiány, vízszennyezés, népességrobbanás, élelmezési válság, urbanizációs problémák, fogyó és megújuló energiaforrások, energiahatékonyság, veszélyes hulladék, szelektív hulladékgy jtés, hulladék újrahasznosítása, fenntarthatóság. ENSZ, FAO, UNESCO, WHO, WWF, Greenpeace, kiotói egyezmény.</p>
<p>Topográfiai ismeretek</p>	<p>Környezeti világegyezmények aláírásának helyszínei. Regionális és globális hatású társadalmi-gazdasági és környezeti katasztrófák kipattanásának helyszínei.</p>

A továbbhaladás feltételei

A tanuló:

- ismerje a gazdaság működésének folyamatát, fő ágainak jellemzőit, kiemelten a terciér és az információs szektor szerepét,
- tudja jellemezni a piacgazdaságot,
- értse a nemzetgazdaságok, az integrációk és a multinacionális vállalatok szerepét napjaink világgazdaságában, és tudja ezeket példákkal bizonyítani,
- ismerje fel a tőke szerepét a világgazdaság globalizálódásában,
- igazolja példákkal a világgazdasági szerepkörök térbeli és időbeli átrendeződését, értse azok okait,
- rendelkezzen hiteles ismeretekkel a Föld világgazdasági erőteréről, legjelentősebb ország-csoportjairól, országairól. Vegye észre hasonlóságukat és különbségeiket,
- értse az összefüggést a világgazdasági centrumok és perifériák szerepkörei között, tudja ezeket példákkal alátámasztani,
- ismerje fel és indokolja az európai integráció jelentőségét és ellentmondásait hazánk társadalmi-gazdasági életében, valamint hazánk szerepét a regionális térszervezésben,
- legyenek friss, aktuális ismeretei Magyarország társadalmi-gazdasági sajátosságairól, gazdaságának húzóágazatairól,
- értse meg és tudja példákkal bizonyítani a fogyasztói társadalom szerepét a világ környezeti és gazdasági problémáinak kialakulásában és azok világméretű válaszában,
- igazolja példákkal a helyi, a regionális és a globális környezeti problémák összefüggéseit és a megoldásukhoz szükséges nemzetközi összefogás szerepét,
- legyen képes különféle információhordozók földrajzi-környezeti tartalmának, önálló feldolgozására, értelmezésére, a hozzájuk kapcsolódó véleményalkotásra.

Kimeneti követelmények a 10. osztály végén

- Tudjon a tanuló helymeghatározásokat végezni a térképen, a földgömbön.
- Legyen képes térképi, időszámítási feladatok megoldására.
- Ismerje a geoszférák legfontosabb folyamatait és hatásukat a mindennapi életre.
- Rendelkezzen valós képzetekkel a környezet földrajzi elemeinek méretéről, a számokkal kifejezhető időbeli változások nagyságrendjéről.
- Ismerje a földrajzi övezetesség összetevőit.
- Támassa alá példákkal a bennük érvényesülő természeti és társadalmi kölcsönhatásokat.
- Értse a népesség földrajzi eloszlását és a települések elhelyezkedését meghatározó tényezőket.
- Tudja jellemezni a gazdasági élet fő ágait, ágazatait.
- Mutassa be szerepük, jelentőségük változását.
- Ismerje a világgazdaság pólusait, a gazdaságban betöltött szerepüket.
- Értse az integrációs folyamat lényegét és fokozatait.
- Legyenek biztos ismeretei az egyes térségek, gazdasági régiók történeti és területi átrendeződéséről.
- Mutassa be a környezetkárosító tényezők földrajzi okait.
- Ismerje és igazolja példákkal a globális környezeti és gazdasági problémák kialakulását, mérséklésük lehetőségeit.
- Legyen képes a földrajzi-környezeti tartalmú információhordozók (különböző méretarányú és tartalmú térképek, statisztikai kiadványok, lexikonok, folyóiratok, szakirodalom, képek,

filmek, CD-romok, internet stb.) tartalmának értelmezésére információk, önálló gyjtésére és azok feldolgozására.

- Tudja megmutatni térképeken, bejelölni kontúrtérképeken a topográfiai fogalmakat; megfogalmazni azok földrajzi tartalmi jegyeit.
- Alkalmazza a megszerzett kulcskompetenciákat, amelyek meger sítéséhez, rendszerezéséhez a földrajz tanulása-tanítása hozzájárult.
- Földrajzi tanulmányainak befejezése után is legyen igénye a földrajzi-környezeti problémák megismerésére, megértésére.
- Személyiségét jellemezze a környezete iránt érzett felel sségtudat és tenni akarás.

A FEJLESZTÉS VÁRT EREDMÉNYEI A KÉT ÉVFOLYAMOS CIKLUS VÉGÉN

A tanulók legyenek képesek a különböző szempontból elsajátított földrajzi (általános és leíró természet-, illetve társadalom-, valamint gazdaságföldrajzi) ismereteik szintetizálására. Rendelkezzenek valós képzetekkel a környezeti elemek méreteir l, a számszer en kifejezhet adatok és az id beli változások nagyságrendjér l.

Legyenek képesek a térkép információforrásként történ használatára, a leolvasott adatok értelmezésére. Ismerjék fel a Világegyetem és a Naprendszer felépítésében, a bolygók mozgásában megnyilvánuló törvényszer ségeket.

Tudjanak tájékozódni a földtörténeti id ben, ismerjék a kontinenseket felépít nagyszerkezeti egységek kialakulásának id beli rendjét, földrajzi elhelyezkedését.

Legyenek képesek megadott szempontok alapján bemutatni az egyes geoszférák sajátosságait, jellemz folyamatait és azok összefüggéseit. Lássák be, hogy az egyes geoszférákat ért környezeti károk hatása más szférákra is kiterjedhet.

Legyenek képesek a földrajzi övezetesség kialakulásában megnyilvánuló összefüggések és törvényszer ségek értelmezésére.

Legyenek képesek alapvet összefüggések és törvényszer ségek felismerésére és megfogalmazására az egész Földre jellemz társadalmi-gazdasági folyamatokkal kapcsolatosan.

Tudják elhelyezni az egyes országokat, országcsoportokat és integrációkat a világ társadalmi-gazdasági folyamataiban, tudják értelmezni a világ gazdaságban betöltött szerepüket.

Legyenek képesek összevetni és értékelni az egyes térségek, illetve országok eltér társadalmi-gazdasági adottságait és az adottságok jelent ségének id beli változásait.

Ismerjék a globalizáció gazdasági és társadalmi hatását, értelmezzék ellentmondásait.

Ismerjék a monetáris világ jellemz folyamatait, azok társadalmi-gazdasági hatásait.

Ismerjék hazánk társadalmi-gazdasági fejl désének jellemz it, a gazdasági fejlettség területi különbségeit és ennek okait.

Példákkal támasszák alá Európai Unió egészére kiterjed , illetve a környezet országokkal kialakult regionális együttm ködések szerepét

Tudják elhelyezni hazánkat a világ gazdaság folyamataiban.

Tudják példákkal bizonyítani a társadalmi-gazdasági folyamatok környezetkárosító hatását, a lokális problémák globális következmények elvének érvényesülését. Ismerjék az egész Földünket érint globális társadalmi és gazdasági problémákat.

Tudjanak érvelni a fenntarthatóságot szem el tt tartó gazdaság, illetve gazdálkodás fontossága mellett.

Ismerjék az egyén szerepét és lehet ségeit a környezeti problémák mérséklésben, nevezzzék meg konkrét példáit.

Legyenek képesek természet-, illetve társadalom- és gazdaságföldrajzi megfigyelések

elvégzésére, a tapasztalatok rögzítésére és összegzésére.

Legyenek képesek különböző nyomtatott és elektronikus információhordozókból földrajzi tartalmú információk gyűjtésére és feldolgozására, az információk összegzésére, a lényeges elemek kiemelésére. Ennek során alkalmazzák digitális ismereteiket.

Legyenek képesek véleményüket a földrajzi gondolkodásnak megfelelően megfogalmazni, logikusan érvelni.

Tudják alkalmazni ismereteiket földrajzi tartalmú problémák megoldása során a mindennapi életben.

Tudják földrajzi ismereteiket felhasználni különböző döntéshelyzetekben.

Legyenek képesek a társakkal való együttműködésre a földrajzi-környezeti tartalmú feladatok megoldásakor.

Alakuljon ki bennük az igény arra, hogy későbbi életük folyamán önállóan gyarapítsák tovább földrajzi ismereteiket.

Legyenek képesek topográfiai tudásuk alkalmazására más tantárgyak tanulása során, illetve a mindennapi életben.

Ismereteik alapján biztonságosan tájékozódjanak a földrajzi térben, illetve az azt megjelenítő különböző térképeken. Ismerjék a tananyagban meghatározott topográfiai fogalmakhoz kapcsolódó tartalmakat.

FÖLDRAJZ

Specializáció, fakultáció (emelt szint)

11-12. évfolyam

Felkészíteni a jelölteket az érettségi vizsga sikeres letételére, a földrajzi-környezeti ismeretek és kompetenciák középszintnek megfelelő, gyakorlat-központú teljesítésére:

- a köznapi m veltség részét képez friss, aktuális tényismeretekkel,
- az ismeretek és a mindennapi életben tapasztalt természeti-társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok és jelenségek összekapcsolódásával, értelmezésével, és magyarázatával,
- a praktikus ismeretek alkalmazásával,
- a jelenségek, folyamatok átfogó rendszerként való értelmezésével, általánosítással, a szintézis megfogalmazásával,
- a földrajzi-környezeti témákhoz kapcsolódó információhordozók kiválasztásával, információtartalmuk feldolgozásával: konkrét adatok, tények megállapításával, tendenciák érzékeltetésével; az információk szelektív felhasználásával,
- a földrajzi-környezeti ismeretek összefüggéseinek és kölcsönhatásainak felismerésével, példákkal történ bemutatásával,
- különböz típusú térképek információ-tartalmának olvasásával, magyarázatával,
- a topográfiai ismeretek rögzítésével térképvázlatokon, kontúrtérképeken,
- adatok ábrázolásával, egyszer gyakorlati és számítási feladatok megoldásával,
- térképvázlatok, sematikus vázlatrajzok készítésével,
- a földrajzi-környezeti szemléletet és gondolkodás elemi érvényesítésével, az önálló véleményalkotás biztosításával és gyakorlásával,
- a környezettudatos, érték rz életmód, a környezetért felel s magatartás példáival,
- a társadalomföldrajzi szemlélet el térbe helyezésével,
- az írásbeli vizsgára történ felkészülés-felkészítés kapcsán az újszer feladattípusok és megoldásuk gyakorlásával, készség szint elsajátításával,
- a szóbeli vizsga eredményességét segít szabatos szaknyelv használatával, a felelet logikus felépítésével; feleletterv, témavázlat készítésével, forráselemzéssel.

A témakörök kiemelt fejlesztési feladatait kerettantervünk el z fejezetei tartalmazzák (7–10. osztály)

Az érettségi követelmények egy része az általános iskolai tananyaghoz kapcsolódik (pl. a regionális földrajz), így a felkészítéshez-felkészüléshez szükséges azok áttekintése, felfrissítése, aktualizálása is.

Mivel az érettségi követelmények szervesen az el z évfolyamok ismeretanyagára épülnek, fejlesztési feladataikat tartalmazzák, a felkészítés során a szintézis megteremtése, az ismeretek újraértelmezése, magasabb szintre emelése a földrajzi kompetenciák meger sítése, alkalmazása jelenti a további fejlesztést.

A HETI ÉS ÉVES ÓRASZÁMOK

	A tantárgy heti óraszám	A tantárgy éves óraszám
11. évfolyam	3	108
12. évfolyam	3	93

ÓRATERV

Témakörök	Az órák felhasználása			
	Új ismeretek	Gyakorlati óra ^{***}	Ismétlés, összefoglalás, mérés- értékelés	Összes óraszám kerettantervben leírt / helyi tanterv
11. évfolyam				
I. Térképészeti ismeretek	3	2	1	6
II. Kozmikus környezetünk	7	2	1	10
III. A geoszférák földrajza	34	4	2	40
IV. A természetföldrajzi övezetesség	16	2	2	20
V. A természetföldrajzi övezetesség hatása a társadalmi-gazdasági életre	11	2	2	15
VI. Helyi adottságok	4	1	1	6
<i>Év végi összefoglalás^{****}</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>11</i>	<i>11</i>
Összesen	75	13	20	108
12. évfolyam				
VII. A világ változó társadalmi-gazdasági képe	21	2	1	24

VIII. A világgazdaságban különböző szerepet betölt régiók, országcsoportok és országok	15	2	1	18
IX. A globális környezeti problémák földrajzi vonatkozásai	8	2	1	11
X. Európa és a többi kontinens regionális földrajzi jellegzetességei	15	2	1	18
XI. Hazánk helye és kapcsolatai a Kárpát-medencében és Európában	14	2	1	17
<i>Év végi összefoglalás****</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>5</i>	<i>5</i>
<i>Összesen</i>	<i>73</i>	<i>10</i>	<i>10</i>	<i>93</i>

11. évfolyam

Évi óraszám: 108 óra

Belép tevékenységformák

Földrajzi-környezeti tartalmú információkkal kapcsolatos egyszer vázlatábrák, folyamatábrák, térkép-vázlatok készítése.

A csillagászat tudománytörténeti fejlődésének jelentős állomásait, a Világegyetem kialakulásának főbb elméleteit bemutató tanulói kiseladások.

A Nap szerkezetének és folyamatainak bemutatása keresztmetszeti ábrák, folyamatábrák alapján.

Tanulói kiseladások a földtörténeti kor meghatározás néhány elvéről.

A lemeztektonikai folyamatok szerkezeti következményeinek összefüggése az ásványkincsek elhelyezkedésével esetelemzés alapján.

A légköri jelentések felismerése, összehasonlítása időjárási térképeken, egyszer prognózisok készítése m holdfelvételek alapján.

Adatok gyűjtése a vízburok környezeti problémáiról, javaslat a különféle megoldási lehetőségekre.

Az egyes övezetek, övek, területek sajátos környezeti problémáinak feltárása.

A természeti erőforrások övezetes elrendezésének bizonyítása.

TÉMAKÖRÖK

TARTALMAK

Térképészeti ismeretek

6 óra

A földrajzi környezet ábrázolásának lehetőségei. A különböző tartalmú és fajtájú térképeken közölt információk alkalmazása. A térképekkel kapcsolatos mérési és számítási feladatok megoldása. Az időtérképezés módszerei és gyakorlati felhasználási lehetőségei.

Kozmikus környezetünk

10 óra

A csillagászat tudománytörténeti fejlődésének jelentős állomásai, a Világegyetem kialakulásának főbb elméletei. A Föld mozgásai és azok földi következményei. Időszámítással kapcsolatos gyakorlati feladatok megoldása. A Föld kozmikus környezetének sajátosságai. A Naprendszer felépítése és annak földi következményei. A Nap szerkezetének és folyamatainak jellemzése.

A geoszférák földrajza

40 óra

A k zetburok

Tájékozódás a földtörténeti id egységek eseményeiben, az skörnyezeti változások hatásának bemutatása, pl. az él világ fejl désére. A földtörténeti kormeghatározás néhány elve. A Föld gömbhéjas szerkezete, részletes bels felépítése és a Föld nagy szerkezeti egységei. A k zetlemezek mozgásának geológiai és az ember mindennapi életével összefügg következményei. A lemeztectonikai folyamatok szerkezeti következményei, összefüggései az ásványkincsek elhelyezkedésével. A szárazföldek fejl désének folyamata, az felszínfejl dés id beli változásai. A leggyakoribb ásványok és k zetek felismerése. A bels és küls er k felszínformáló szerepe. A szárazföldek felszínfejl désének legfontosabb lépései.

A légkör

A légkör szerkezete, anyagi felépítése és annak változásai. A légkörben lezajló folyamatok törvényszer ségei, az éghajlati elemek közötti kölcsönhatások. Az id járási elemekkel kapcsolatos számítási feladatok megoldása, az id járás-jelenségek értelmezése és a változások okainak magyarázata. A legf bb felh típusok és azok id járási összefüggései. Az id járás-változások biológiai hatásai. A légkör szennyezettségének helyi, regionális és globális következményei.

A vízburok

A felszíni és felszín alatti víztípusok, azok f bb jelenségei, a társadalmi-gazdasági életben betöltött szerepük. Az óceánok és tengerek földrajzi jellegzetességei. A tenger természeti er forrás szerepének bemutatása példák alapján. A vízgazdálkodás f bb fogalmai és tevékenységei. A vízszennyezés helyi és az egész bolygóra kiható problémái. A vízburok környezeti problémái, javaslat a különféle megoldási lehet ségekre.

A talaj

A talaj keletkezése, fejl dési folyamata, a talajpusztulás veszélyei.

A geoszférák kölcsönhatásai

A geoszférák közötti összefüggések bemutatása példák segítségével. A geoszférák legf bb környezeti problémáinak társadalmi-gazdasági és szemléleti okai, következményeinek bemutatása példák alapján. Megel zési és megoldási javaslatok.

A természetföldrajzi övezetesség

20 óra

A szoláris éghajlati övezeteket kialakító tényez k. Az éghajlati övezetesség meghatározó szerepe a többi természeti tényez jellemz ink kialakulásában. A földrajzi övezetek, övek területek hasonló és eltér vonásainak bemutatása, jellemzésük. A vízszintes és a függ leges övezetesség kapcsolata. A függ leges övezetesség területenként eltér vonásainak magyarázata.

Az egyes övezetek, övek, területek sajátos környezeti problémái, példák felsorolása a megoldásukra.

A természetföldrajzi övezetesség hatása a társadalmi-gazdasági életre

15 óra

A természetföldrajzi övezetesség hatása a társadalmi-gazdasági életre. A természeti erőforrások övezetes elrendezésének bizonyítása. A földrajzi övezetesség és az eltartóképesség összefüggései. Példák felsorolása az élelmiszertermelés övenként eltérő lehetőségeire. A társadalom természetalkító tevékenységének, a földrajzi környezet változásainak bemutatása az egyes övezetekben, övekben. A természetföldrajzi övezetesség hatása a népesség és a települések jellemzőire. Az urbanizáció eltérő vonásai a világ fejlett és fejlődő térségeiben. A népességgel kapcsolatos alapfogalmak, a népesség-növekedés időbeli alakulása, okai környezeti hatásai. A térbeli elosztást meghatározó legfontosabb tényezők, a területi megoszlás különbségei. Az urbanizáció és a térbeli népességmozgások lényeges vonásai és következményei.

**Összefoglalás,
ellenőrzés
gyakorlás**

11 óra

Helyi adottságok

6 óra

A továbbhaladás feltételei

A tanuló tudjon helymeghatározási és térképészeti számításokat végezni. Legyen képes egyszeri időszámítási és csillagászati földrajzi feladatokat megoldani. Tudja bemutatni a földi szférák szerkezetét, felépítését, legfontosabb folyamatait ábrák és modellek segítségével. Mutassa be az egyes szférák folyamatainak hatását a mindennapi életre. Ismerje a földi szférákat veszélyeztető környezetkárosító folyamatokat. Tudja megmagyarázni a természeti környezet és a társadalmi-gazdasági folyamatok közötti alapvető összefüggéseket.

12. évfolyam

Évi óraszám: 93 óra

Belép tevékenységformák

A gazdasági ágazatok történeti jelentőségének változásait bemutatni.

A nemzetközi munkamegosztás és a világkereskedelem kialakulásának folyamata az integráció szükségesség és legfontosabb lépései.

A piacgazdaság működésének elve.

A munkaerő mozgásának legfontosabb irányai és hatása a gazdasági fejlődésre.

A jelentősebb nemzetközi pénzügyi szervezetek, szerepük a világ- és nemzetgazdasági folyamatokban.

Az Európán kívüli gazdasági tömörülések jelentőségének bemutatása.

Az egyedi szerepköröket betöltő országok jelentősége világgazdaság működésében, esetelemzés alapján.

A környezetvédelem nemzetközi szervezeti, a nemzetközi egyezmények legfontosabb céljai és elvei tanulói kiselőadások alapján.

Az észak-dél probléma lényegének feltárása és példákon történet bemutatása.

A magyarországi regionális fejlettségi különbségek okai és következményei.

A nemzetközi gazdasági kapcsolataink, különös figyelemmel a regionális együttműködés szükségességére.

TÉMAKÖRÖK

TARTALMAK

A világ változó

társadalmi-gazdasági képe

24 óra

Földünk országainak csoportosítása a környezetben elfoglalt helyük szerint. A gazdasági ágazatok jelentőségének történeti változásai példák alapján. A gazdaság legfontosabb ágazatai. A szerkezetváltás folyamata. A legfontosabb gazdasági ágazatok telepítési tényezői, azok változásai. A területfejlesztés technikai feltételei és módjai. Az infrastruktúra jelentősége és kapcsolata az életminőséggel. Az energiagazdaság jelentősége és átalakulása. A mezőgazdaság termelési típusai és területi elhelyezkedésük. A gazdasági-társadalmi fejlettség mérésére alkalmas legfontosabb mutatók. A nemzetközi munkamegosztás és a világkereskedelem kialakulásának folyamata, az integráció szükségessége és legfontosabb lépései. A volt szocialista országok gazdasági rendszerváltásának problémái. A piacgazdaság működésének elve. A munkaerő mozgásának legfontosabb irányai és hatása a gazdasági fejlődésre. A jelentősebb nemzetközi pénzügyi szervezetek, szerepük a világ- és a nemzetgazdasági folyamatokban.

**A világgazdaságban
különböz szerepet
betölt régiók,
országcsoporthok és
országok**

18 óra

A világgazdasági központok és peremterületek, világgazdasági szerepük. Az Európán kívüli gazdasági tömörülések jelent sége. A gazdasági, a politikai és a katonai tömörülések kapcsolata, a különböz alapú függ ségi viszonyok kialakulása. Példák felsorolása a különböz egyedi szerepköröket betölt országokra, jelent ségük a világgazdaság m ködésében. A mindennapi élet jellemz gazdasági folyamatainak bemutatása példákon keresztül.

**A globális környezeti
problémák földrajzi
vonatkozásai**

11 óra

A legf bb globális problémák és azok kialakulásának természeti, társadalmi-gazdasági okai. Példák felsorolása a megoldási lehet ségekre. A túlnépesedés, a termelés és a fogyasztás regionálisan jelentkez társadalmi következményei, és azok esetleges megoldási lehet ségei. A környezetvédelem nemzetközi szervezeti, a nemzetközi egyezmények legf bb céljai és elvei.

**Európa és a többi
kontinens regionális
földrajzi
jellegzetességei**

18 óra

Az egyes kontinensek természeti és társadalmi-gazdasági jellemz i, tipikus tájainak bemutatása. Az eltér társadalmi-gazdasági fejlettség területek, a világgazdaságban kiemelked jelent ség országcsoporthok és országok bemutatása Európában, Afrikában, Amerikában és Ázsiában. Ausztrália természeti és társadalmi-gazdasági sajátosságai. Az észak-dél probléma lényege és példákon történ bemutatása. Az európai országok szerepének bemutatása a kontinensen, illetve a világgazdaságban. A társadalmi-gazdasági adottságok közös és eltér vonásainak kiemelése. Az EU kialakulásának gazdasági-társadalmi alapjai, m ködésének jellemz földrajzi vonásai, a b vítés lehet ségei és korlátai. Az egyes területei és országai közötti hasonlóságok és különbségek. A tagországok közös és egyéni nemzeti érdekeinek bemutatása, az okok magyarázata.

**Hazánk helye és
kapcsolatai a
Kárpát-medencében
és Európában**

17 óra

Magyarország földrajzi helyzetének, tájainak, a medencejelleg érvényesülésének bemutatása. A központi fekvés és a tranzit-jelleg el nye és hátrányai. Hazánk népességföldrajzi folyamatai és azok következményei. A népesség nemzetési összetételének változásai és következményei a Kárpát-medencében. A társadalmi-gazdasági átalakulás folyamata és következményei a Kárpát-medencében. Magyarország társadalmi-gazdasági fejl désének történelmi háttere, a térszerkezet változásának tendenciái. Magyarország gazdaságának jellemz vonásai, területi és szerkezeti átrendez dése s annak okai. Az élelmiszergazdaság szerepe hazánk gazdasági életében. Hazánk idegenforgalmi vonzereje, az idegenforgalom fejlesztésének lehet ségei. A hazai tájak és régiók eltér természetföldrajzi és társadalmi-gazdasági képének bemutatása. A hazai

regionális fejlettségi különbségek okai és következményei. A nemzetközi gazdasági kapcsolatainak okai. A regionális együttműködés szükségessége és nehézségei a Kárpát-medencében. A környezetvédelem hazai stratégiái és intézményei. A környezetgazdálkodás hazai elveink ismertetése példák alapján. Magyarország legfontosabb természeti, kulturális és környezeti értékei, gazdasági és tudományos eredményei.

Összefoglalás, ellenőrzés, gyakorlás

5 óra

A továbbhaladás feltételei

A tanuló tudja jellemezni a gazdasági élet legfontosabb ágait, ágazatait, mutassa be szerepük, jelentőségük változását. Tudja értelmezni a világ különböző térségeiben megfigyelhető integrációs folyamatokat, a világgazdaságban betöltött szerepüket. Legyen képes bemutatni a világgazdasági pólusok helyét, szerepét a világ társadalmi-gazdasági rendszerében, kapcsolatukat a fejlődő világgal. Tudja elemezni különböző térképi információk felhasználásával az egyes térségek, gazdasági régiók történelmi és területi átrendeződését. Tematikus térképek segítségével tudja bemutatni a környezetkárosító tényezők földrajzi megjelenését. Következtesen ezekben a globális veszélyek kialakulására. Tudja példákkal alátámasztani a növekvő termelési és fogyasztási igények környezeti hatásait.